

Відкриття минулого

Розглядати фотографії з минулого завжди цікаво, в них — ніби щось таємне, досі не пізнане, що чекає на відкриття. І не суть важливо, це історія сім'ї чи країни. Адже асоціація себе із зафіксованим минулим — як невід'ємною часткою буття людства, або Вітчизни, або роду, звідки і моє коріння, — дає на це право. Або й зобов'язує.

Фотографії старовинних дерев'яних храмів Полтавської єпархії для урбанізованого й багато в чому позбавленого духовної пам'яті суспільства стали саме таким відкриттям. Колись давно його нам подарував мистецтвознавець Стефан Таранушенко, а вдруге — краєзнавець Борис Тристанов, представивши на виставці в Полтавській обласній бібліотеці імені І. Котляревського. Щоб зацікавити читача і майбутнього глядача, наведемо деякі думки фахівців з цього приводу.

Артур Ароян, кандидат архітектури: «Многие церкви, которые сфотографировал С. А. Таранушенко, были уничтожены ещё до Великой Отечественной войны. Понятно, какое значение имеют все эти изображения для нынешнего поколения архитекторов. Ведь наши знания о деревянном храмовом зодчестве во многом ограничены. Зачастую мы классифицируем культовые объекты достаточно односторонне, «запихиваем» их в рамки того, что знаем. Когда смотришь на фотографии из архива Таранушенко, открывается совсем другой диапазон архитектурных особенностей. Это настоящее богатство. Деревянные храмы, представленные в коллекции, демонстрируют огромное разнообразие вариантов архитектурного решения церквей. Всё очевидное свидетельствует о том, что на Полтавщине XVII–XVIII веков существовало несколько школ строительства и художественной отделки. Обращает на себя внимание своеобразие иконографии, резьбы по дереву, объёмно-пространственных построений храмов. То есть перед нами нетронутая целина для архитекторов, краеведов, художников, историков — для всех».

Георгій Негай, кандидат архітектури: «Якраз дерев'яна архітектура була джерелом архітектури кам'яної. Для будівель, які представлені на фото з колекції Таранушенка, характерні типові ознаки українського бароко: центричність побудови, велика висота основних зрубів, гранчасті форми абсид, багаторусні завершення. Українське дерев'яне зодчество демонструє різні варіанти хрещатого храму. Для Полтавщини, у цьому сенсі, були характерні церкви тридільні, п'ятидільні з однією, трьома або п'ятьма банями. Їх ні з чим не переплутаєш. Це як народна пісня, яка зародилася у ті часи, коли український народ виявив найкращі свої якості у боротьбі із зовнішніми ворогами. Храмове зодчество — це уособлення почуттів православного народу-переможця, його високого морального духу та естетичних вподобань».

Олег Перець, викладач образотворчого мистецтва, художник: «Сучасні українські дослідники розраховували математичну формулу, якою користувалися наші зодчі у далекому минулому. Про що йдеться? При зведенні храмів на Полтавщині будівельники задавали стінам храмів певний кут нахилу. Це, поперше, збільшувало стійкість споруди до несприятливих природних явищ, наприклад, сильного вітру. З іншого боку, чергування вертикальних стін і заломів як елементів конструкції створювало візуальний ефект збільшення внутрішнього простору церкви приблизно на 40 відсотків по висоті. До цього додавалося особливе вміння надавати силуетам храмів різних форм. Графічні абрисы церков могли нагадувати свічку, її полум'я тощо. Храмівий простір, організований таким чином, пробуджував у людей особливий молитовний настрій».

**Інтерв'ю
з Борисом Тристановим
читайте на с. 12–13.**

У номері:

Бог у книгах малих пророків

Уся хроніка Ветхого Завіту — історія очікування Спасителя

с. 7

Князя Жеваховы —
потомки святителя
Иоасафа Белгородского

Ко дню памяти новомученика
и исповедника святителя Иоасафа
Могилевского

с. 8

«Экстравертные»
и «интровертные»
паломники

О фундаментальном постулате
паломничества

с. 10–11

Священное Писание
в камне

Учимся читать язык архитектурных
форм

с. 14–15

К летописи полтавского
храма святых апостолов
Петра и Павла

История жизни протоиерея
Макария Рыбальченко

с. 16

**ПРОСИМО
ВАШИХ ПОЖЕРТВ
НА БУДІВНИЦТВО
ВОСКРЕСЕНСЬКОГО
КАФЕДРАЛЬНОГО СОБОРУ
МІСТА ПОЛТАВИ**

Р/р 260021053001
у філії Полтавського
регіонального управління
ВАТ банк «Фінанси та Кредит»
МФО 331832, код 26304890

Сердечно
дякуємо всім
відомим
і не відомим
благодійникам!

Всеношне бдіння напередодні святкування на честь Іверської ікони Божої Матері

✙ Увечері в суботу 25 жовтня, напередодні свята на честь Іверської ікони Божої Матері та пам'яті святих отців VII Вселенського собору, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип звершив всеношне бдіння у Свято-Макаріївському кафедральному соборі Полтави. За богослужінням Владиці співслужили клірики собору.

Всеношним бдінням, або всеношною, називається таке богослужіння, яке звершується ввечері напередодні особливо шанованих святкових днів. Воно складається з вечірні, утрени й першого часу, причому як вечірня, так і утрени відправляються більш урочисто і при більшому освітленні храму, ніж в інші дні. Вечірня за своїм складом

нагадує і зображує старозавітні часи: створення світу, гріхопадіння перших людей, вигнання їх із раю, покаяння і їхню молитву про спасіння, потім надію людей, згідно з обітницею Бога, на Спасителя і, нарешті, виконання цієї обітниці. Друга частина всеношного бдіння — утрени — нагадує нам часи новозавітні: явлення Господа нашого Ісуса Христа у світ для нашого спасіння і Його славне Воскресіння. Служба першого часу складається з читання псалмів та молитов, у яких ми просимо Бога, щоб Він уранці почув голос наш і настановив нас на день прийдешній. Закінчується служба першого часу переможною піснею на честь Божої Матері, Яку ми називаємо непереможною Воеводою проти зла.

Святкове архієрейське богослужіння в Макаріївському соборі

✙ У неділю 20-ту після П'ятидесятниці, 26 жовтня, коли Свята Церква вшановує Іверську ікону Божої Матері і пам'ять святих отців VII Вселенського собору, митрополит Полтавський і Миргородський Филип звершив Божественну літургію в Свято-Макаріївському кафедральному соборі Полтави. Владиці співслужили клірики собору.

Проповідь після Євангельського читання сказав ієрей Григорій Кузюков.

Учасники богослужіння піднесли до Господа молитву за мир і спокій в Україні.

За богослужінням диякон Димитрій Кривенко був висвячений у сан пресвітера, а читець Ігор Борисочкін — у сан диякона.

Наприкінці богослужіння митрополит Филип звернувся з напутнім словом до новопоставлених і тепло привітав усіх присутніх зі святковим днем.

Проводи мощей святителя Луки (Войно-Ясенецького)

✙ У Полтаві, в храмі мучениць Віри, Надії, Любові та матері їхньої Софії, з 18-го по 28 жовтня перебували частка мощей та ікона святителя Луки Кримського — святого, який просяв подвигом сповідництва в XX столітті. За велику любов до Бога і людей Господь прославив Свого угодника багатьма дарами, зокрема даром проповіді Слова Божого і даром зцілень.

Після десятиденного перебування в храмі святих мучениць, 28 жовтня, святині урочисто проводжали з Полтави секретар Полтавської єпархії протоієрей Михайл Волощук, священники міста Полтави, клірики храму мучениць Віри, Надії, Любові та матері їхньої Софії і численні віруючі. Очолив проводи святинь митрополит Полтавський і Миргородський Филип.

Єпархіальна хроніка

18 жовтня, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, в храм святих мучениць Віри, Надії, Любові та матері їхньої Софії міста Полтави прибули ікона і ковчежець із мощами святителя Луки (Войно-Ясенецького).

Зустріч святині очолив секретар Полтавської єпархії протоієрей Михайл Волощук, йому співслужили благочинні двох Полтавських благочиній та клірики храму на честь мучениць Віри, Надії, Любові та матері їхньої Софії.

Вклонитися святиням прийшло багато віруючих.

Святині перебували в Полтаві до 28 жовтня.

22 жовтня, з благословення Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Онуфрія, у Києво-Печерській Лаврі під головуванням Керуючого справами УПЦ митрополита Бориспільського і

Броварського Антонія відбулася нарада-семинар секретарів і співробітників юридичних відділів єпархій Української Православної Церкви. Полтавську єпархію, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, представляв секретар єпархіального управління протоієрей Михайл Волощук.

Участь у засіданні взяли голова Інформаційного відділу УПЦ єпископ Ірпінський Климент, голова адміністративного апарату Київської Митрополії протоієрей Володимир Коцаба, керівник канцелярії Київської Митрополії протоієрей Ігор Базаринський, заступник голови Відділу зовнішніх церковних зв'язків УПЦ та керівник юридичної служби УПЦ протоієрей Александри Бахов.

Учасники зустрічі обмінялися досвідом у сфері юридичного забезпечення діяльності парафій.

Владика Антоній, звертаючись до присутніх, підкреслив важливість сумлінного виконання кожним пастирем Церкви свого обов'язку у справі відродження миру та єдності в українському суспільстві й окреслив головні напрямки роботи в єпархіях, які мають запобігти проявам міжконфесійної ворожнечі та порушенню прав віруючих, що пов'язані із випадками силового захоплення культового майна з боку так званої УПЦ КП.

З доповідями виступили керівники та співробітники профільних синодальних відділів та канцелярії Київської Митрополії.

Учасники обмінялися думками і досвідом у розв'язанні проблемних ситуацій, пов'язаних із порушенням вітчизняного законодавства у сфері свободи слова і віросповідання.

Голова юридичної служби надав рекомендації щодо вдосконалення роботи єпархіальних юридичних відділів і

розповів про досвід юридичного супроводу діяльності парафій та відновлення їхніх прав у разі спроб рейдерського захоплення церковного майна внаслідок незаконної зміни статутної документації.

23 жовтня, з благословення Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Онуфрія, відбулося відкриття VI Міжнародної науково-практичної конференції: «Духовна і світська освіта: історія взаємовідносин — сучасність — перспективи». Організатором наукового форуму, присвяченого 150-річчю від дня народження професора Київської Духовної академії протоієрея Феодора Титова, традиційно виступила Київська Духовна академія.

У центрі уваги учасників конференції були питання внеску протоієрея Феодора Титова в розвиток церковно-історичної науки; історії та сьогодення духовних і богословських

навчальних закладів; взаємодії світської та церковної науки у справі вивчення творчої спадщини професорів Київської Духовної академії; впливу київської богословської традиції на розвиток церковної освіти в інших Помісних Православних Церквах; шляхів розвитку богословської науки в Україні; проблем реформування духовних шкіл на сучасному етапі.

У заході взяли участь фахівці в галузі богослов'я, філософії, історії, педагогіки, церковної археології — співробітники духовних і світських вищих навчальних закладів України та Росії. Зокрема представники Санкт-Петербурзької і Московської Духовних академій, Православного Свято-Тихонівського Гуманітарного Університету, Одеської, Волинської, Харківської, Полтавської Духовних семінарій. Світську систему освіти представили фахівці Інституту всесвітньої історії НАН України, Національної академії

Відбулось засідання працівників храмів Полтави

✠ Під головуванням Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа 29 жовтня в актовому залі управління Полтавської єпархії відбулось засідання працівників церков міста Полтави, на якому вирішували нагальні питання сьогодення.

Нагородження благодійника церковною нагородою

✠ Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип у Духовно-просвітницькому центрі Полтавської єпархії 30 жовтня нагородив орденом святого Миколая Чудотворця за заслуги перед Українською Православною Церквою та благодійну діяльність

Сергія Івановича Васильєва — директора ТОВ «Зоря» села Мелорадове Котелевського району Полтавської області. Нагороду було вручено з благословення Предстоятеля Української Православної Церкви Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Онуфрія.

Недільна Божественна літургія в Мгарському монастирі

✠ У неділю 21-шу після П'ятидесятниці, 2 листопада, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип звершив недільну Божественну літургію в Спасо-Преображенському Мгарському монастирі.

Владиці Филипу співслужила братія монастиря в священному сані.

Після співу запричасного вірша протоієрей Борис Кондрат сказав проповідь на тему Євангельського читання.

За Божественною літургією Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип виголосив молитву за мир і спокій в Україні.

Під час літургії Високопреосвященніший Владика звершив дияконську хіротонію студента 3-го курсу Полтавської Місіонерської Духовної семінарії Дмитрія Котелевця і висвятив диякона Ігоря Борисочкіна у пресвітера.

По завершенні богослужіння архієрей нагородив архієрейськими грамотами благодійників — керівників підприємств: СТОВ «Селецька» Володимира Стилика, ДП «ДГ імені 9 Січня» Андрія Пасюту, СВК «Перемога» Анатолія Пасюту, СТОВ «Прогрес» Анатолія Вихора, відділку «Удай» СТОВ «Агрофірма «Куйбишево»» Юрія Шапошнікова, СТОВ «Агрофірма «Дружба»» Григорія Безрука, ТОВ «Пирятинський делікатес» Давида Ананяна.

У слові до вірян Його Високопреосвященство особливо відзначив важливість у духовному житті християнина діяльного милосердя і співчуття.

Після богослужіння було звершено чин про Панагію.

Єпархіальна хроніка

державного управління при Президенті України, Національного університету «Києво-Могилянська академія», Київської єпархії університету права Національної академії наук України, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Карпатського університету імені Августина Волошина, Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, Хмельницького інституту Міжрегіональної академії управління персоналом, Українського гуманітарного ліцею Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника, Національного заповідника «Софія Київська».

Вітальне слово Предстоятеля Української Православної Церкви зачитав Керуючий справами УПЦ, Ректор Київської Духовної академії і семінарії митрополит Бориспільський і Броварський Антоній. Владика-

ректор виступив із доповіддю «Київська Духовна академія під час Першої світової війни в контексті життєпису протоієрея Феодора Титова». Зробили доповіді професор Московської Духовної академії Олексій Костянтинович Светозарський — «До історії помісного Собору Руської Православної Церкви 1945 року: склад учасників», викладач КДАіС священник Василій Яковчук — «Київська Духовна семінарія в 1918–1919 роках».

Робота конференції продовжилася в шести секціях.

З благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, Ректора Полтавської Місіонерської Духовної семінарії, участь у конференції взяли викладач Полтавської семінарії професор протоієрей Миколай Несправа з доповіддю «Новітні технології в системі духовної освіти» у рамках секції «Духовна та світська освіта: проблеми

взаємодії»; студент 3-го курсу богословсько-місіонерського відділення семінарії Дмитро Садовніков з доповіддю «Вивчення світських наук християнами: порівняльний аналіз текстів святих отців» та студент 4-го курсу богословсько-місіонерського відділення семінарії Юрій Петролюк з доповіддю «Церковні піснеспіви як одна зі сторін місії» в рамках секції «Студентська наука в духовній школі: церковно-практичні дисципліни».

24 жовтня в Полтавській Місіонерській Духовній семінарії відбулися спільні для вихованців духовної школи Сповідь і Причастя Святих Христових Таїн. Викладачі та студенти молитовно вшанували пам'ять Собору преподобних Оптинських старців.

Богослужіння в храмі Трьох святих Василія Великого, Григорія Богослова та Іоанна Золотоустого очолив духівник

семінарії протоієрей Георгій Граб. Йому співслужили віцекоректор архимандрит Веніамін (Погребной), проректор із виховної роботи протоієрей Ростислав Денисюк і викладачі у священному сані.

На сугубій екстєнії молилися поіменно за студентів, які навчаються в духовній школі, а також за тих, хто навчався в ній у минулому. На заупокійній екстєнії молитовно згадали викладачів та студентів, які відійшли до Господа.

Після причасного вірша проповідь на святкову тему виголосив студент 3-го курсу богословсько-місіонерського відділення семінарії Сергій Дем'ячук.

По закінченню Божественної літургії до богомольців зі словами настанови звернувся викладач семінарії протоієрей Анатолій Боярчук, після чого причасники Святих Таїн Христових піднесли подячні молитви.

26 жовтня у Полтавській Місіонерській Духовній семінарії в дружельнобній атмосфері прохолодного жовтнього вечора відбулась друга у цьому навчальному році літературна зустріч.

«Ми спробували закинути спис в епоху середньовічної літератури... І нам це вдалось! — поділився враженнями учасник літературного вечора. — Ми занурилися в переживання та звичай предків, приклад яких наслідувати в наш час стає дедалі важче. Навіть не стільки приклад, скільки подвиг. Сучасна людина — мислитель про свою душу, а людина того часу — митець у своїй душі».

Любителі літератури дійшли висновку, що сучасний скепсис та раціоналізм — головний ворог подвигу. А без подвигу неможлива справжня зустріч ані з Богом, ані з людиною. Але надія на подолання скепсису залишається. Адже забуто — не значить втрачено.

Відбулися збори благочинних єпархії та міського духовенства Полтави

✙ Під головуванням Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа в залі засідань Духовно-просвітницького центру Полтавської єпархії 30 жовтня відбулися збори благочинних Полтавської єпархії та

міського духовенства Полтави. Учасники зборів обговорили актуальні питання життя єпархії, зокрема активізацію соціальної діяльності на парафіях. Було заслухано доповіді про виконану роботу.

Збори почалися і закінчилися спільною молитвою.

Урочистості до дня пам'яті преподобного Нестора Літописця

✙ У неділю 22-гу після П'ятидесятниці, в день святкування пам'яті Небесного покровителя Київських духовних шкіл преподобного Нестора Літописця та Собору святих Київської Духовної академії, 9 листопада, в Успенському соборі Києво-Печерської Лаври було урочисто звершено Божественну літургію.

Богослужіння очолив Керуючий справами Української Православної Церкви, Ректор Київської Духовної академії і семінарії митрополит Бориспільський і Броварський Антоній.

Його Високопреосвященству співслужили Ректор Полтавської Місіонерської Духовної семінарії Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип, голова Учебного комітету Руської Православної Церкви, Ректор Московської

Духовної академії і семінарії Високопреосвященніший архієпископ Верейський Євгеній, Високопреосвященніший архієпископ Белогородський Миколай, Преосвященні єпископи: Сєвєродонецький і Старобільський Никодим, Боярський Феодосій, Ірпінський Климент, Бородянський Варсонофій, Фастівський Даміан, Вознесенський і Первомайський Алексій, Васильківський Миколай, віце-ректор Полтавської Місіонерської Духовної семінарії архіандрит Веніамін (Погребной), а також численні гості — представники духовних навчальних закладів, викладачі та студенти Київських духовних шкіл у священному сані.

Після відправи перед іконою Собору святих Київської Духовної академії було звершено чин славлення.

Після Божественної літургії в актовому залі Києво-Печерської Лаври відбувся річний акт Київської Духовної академії і семінарії, який очолив ректор КДАіС, Керуючий справами Української Православної Церкви митрополит Бориспільський і Броварський Антоній.

Цього дня Київські духовні школи з активним днем привітали представники українських семінарій. Віце-ректор архіандрит Веніамін (Погребной), вітаючи Київські духовні школи від Полтавської Місіонерської Духовної семінарії, підніс у дарунок панно із зображенням святого апостола Петра та ікону святих апостолів Петра і Павла як символ духовного єднання шкіл: Київської — верховної, найстарішої, та Полтавської — місіонерської, наймолодшої.

Єпархіальна хроніка

28 жовтня, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, у Полтавську Місіонерську Духовну семінарію завітав настоятель храму святого Архістратига Михайла села Волоського Дніпропетровського району священник Андрій Пінчук. Він — керівник відділу у справах сім'ї Дніпропетровської єпархії, сам багатодітний батько і вихователь дитячого будинку сімейного типу, в нього 13 дітей, 10 з яких — прийомні.

Трудами отця Андрія засновано кілька організацій, які допомагають людям у важких життєвих обставинах: Благодійний фонд «Помогаєм», який об'єднує понад 400 сімей (прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу) Дніпропетровської області, в яких виховуються понад 1000 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; Центр допомоги біженцям, який надає невідкладну допомогу людям

зі сходу України, що вимушено покинули рідні домівки через бойові дії; Центр духовного і творчого розвитку дитини при храмі святого Архістратига Михайла.

Для студентів 3-го та 4-го курсів богословсько-місіонерського відділення отець Андрій провів дводенний семінар на тему «Фандрайзинг — методи і способи пошуку фінансування молодіжних та соціальних проєктів, що здійснюються Церквою». А ввечері за чаюванням тривала бесіда з тем «Як налаштувати церковне життя на сільській парафії: помилки, ризики, спокуси» і «Багатодітна сім'я священника, прийомні діти».

30 жовтня учасники волонтерського руху, підбивши підсумки діяльності за останній місяць на зборах волонтерського центру «Благо», визначили і справи найближчої перспективи. Серед них — підготовка до дня пам'яті святого Миколая. Волонтери планують організувати театралізований виступ

перед вихованцями недільних шкіл, дітьми, які перебувають у відділенні №9 обласної психіатричної лікарні імені О. Мальцева та в протитуберкульозному диспансері. Крім того, триває збір пожертв на подарунки — солодощі, іграшки, листівки.

30 жовтня виповнилося п'ять років із дня кончини протоієрея Іоанна Коростилія, настоятеля Свято-Троїцького храму Лубен, колишнього секретаря Полтавського єпархіального управління.

Цього дня собором духовенства було відслужено заупокійну літургію в Троїцькому храмі Лубен та панахиду на могилі в скиту Мгарського Спасо-Преображенського монастиря.

Пом'янути всіма шанованого пастиря і духовного отця прийшли численні духовні чада, прихожани, рідні, близькі та знайомі покійного. Після панахиди учасники народного академічного хору «Камертон» виконали духовні піснеспіви в дарунок усім присутнім та на знак вдячності

священнику, який за життя духовно опікав цей колектив.

По закінченні всім присутнім було запропоновано поминальний обід у монастирській трапезній.

Щонеділі о 13-й годині в храмі святого апостола Андрія Первозваного Полтави ієрей Андрій Твердохліб проводить місіонерські курси для мирян.

Розпочинається заняття з молебня священномученику Полтавському Василю (Зеленцову). Учасники заняття моляться про людей, які віддалилися від Церкви, та не хрещених, а також про місіонерів — щоб дар апостольського служіння в них не тільки не згас, але зростає, і вистачило сил та терпіння за допомогою Божого Слова виводити до світла тих, хто заблукав.

Після молебня отець Андрій із мирянами вивчають православну догматику, розглядають основні ідеї ісламу, юдаїзму, діяльність сучасних сект. Що ж до практичної частини навчання,

то у майбутніх місіонерів уже є досвід полеміки із сектантами та іншими противниками Православ'я. Крім того, свого часу було підготовлено інформаційні листівки про Таїнства Хрещення, Сповіді та Причастя, що роздавали людям на приходах. Допитливим і небайдужим місіонери роз'яснювали зміст листівок та відповідали на запитання про православну віру.

Метою своєї діяльності місіонери вважають не поїздки на віддалені острови, а просвітлення істинною вірою свого народу, оскільки тривалий час у нашому суспільстві намагалися знищити православну віру та православний уклад буденного життя. Духовне спустошення призвело до захоплення людей псевдовченнями. Спричиняє духовну кризу і масова культура, що відволікає недосвідчений розум молоді людиною думками про музику, модний одяг, тусовки, розпусту тощо. До того ж навіть серед прихожан православних храмів є люди, які не знають, як

Собор Архістратиґа Михаїла та інших Небесних Сил безплотних

✠ 21 листопада, в день, коли Свята Церква молитовно звершує пам'ять Архістратиґа Божого Михаїла та інших Небесних Сил безплотних, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип звершив Божественну літургію в Свято-Макаріївському кафедральному соборі міста Полтави. Його Високопреосвященству співслужили клірики собору.

Під час Божественної літургії Високопреосвященніший митрополит Филип висвятив студента 3-го курсу Полтавської Місіонерської Духовної семінарії диякона Димитрія Котелевця в сан пресвітера.

Неділя 24-та після П'ятидесятниці

✠ У неділю 24-ту після П'ятидесятниці, 23 листопада, митрополит Полтавський і Миргородський Филип звершив Божественну літургію в Свято-Макаріївському кафедральному соборі міста Полтави.

Його Високопреосвященству співслужили клірики собору.

По закінченні богослужіння Владика звернувся до духовенства та вірян із архіпастирським словом, після чого преподав молільникам архіпастирське благословення.

Усім бажаним цього дня на території собору було запропоновано благодійний обід.

З редакційної пошти

Щоб не вичерпалася любов

8 листопада відзначив день народження протоієрей Андрій Сімон, керівник центру «Благо», що діє при відділі благодійності та соціального служіння Полтавської єпархії.

Уже два роки, тобто від початку створення центру «Благо», Ви, отче Андрію, керуєте центром, і ми вдячні Вам за те, що вмієте згуртувати людей, зробити одним думцями, підштовхнути до розкриття і реалізації талантів, добрим словом підбадьорити та вселити ентузіазм. Ваша енергійність, цілеспрямованість та розсудливість служать для нас прикладом.

Ми, всі члени центру, бажаємо Вам, отче Андрію, оптимістичної енергії на багато років уперед і щоб уся подальша дорога стала гідним продовженням досягнутого у молитві та труді, була довгою, ясною, успішною, наповненою приємними подіями.

Бажаємо, щоб добре здоров'я, міцність духовних та тілесних сил не покидали Вас. Дякуємо Вам за любов та піклування!

3 днем народження, батюшко! Хай Вас завжди береже Господь!

Члени центру «Благо».

Нехай душа ніколи не старіє...

У ці нелегкі для нас часи, коли люди, прагнучи багатства і наживи, забувають про духовність, дуже потрібні пастирі, які своїми молитвами несуть благодать для кожного, сіючи в серцях людей зерна любові та віри. Ми пишаємося з того, що на нашій полтавській землі є люди, які присвятили своє земне життя служінню Богу, які працюють із теплотою та любов'ю в серці, будуючи храми в душах своїх чад.

Одним із таких духовних поводителів є священник Александр Семенович Василевський — настоятель Свято-Миколаївського храму села Нехвороща Новосанжарського району. На сторінках газети ми вже згадували про його благі діяння та жертвну працю в ім'я Господа. Але ще раз хочемо сказати теплі слова про цю людину, адже 16 листопада наш духовний наставник відсвяткував свій 60-річний ювілей.

Дорогий наш отче Александре!

Дякуємо Вам за теплоту, турботу і любов до ближніх. Бажаємо здоров'я міцного та Божого благословення на невтомній пастирській ниві. Дякуємо Вам за науку, проповіді, за православне зерно, що сієте в душах віруючих.

Нехай душа у Вас ніколи не старіє,
На білій скатертині будуть хліб і сіль,
Своїм життям Вас завжди сонце гріє,
Слова подяки линуць звідусіль.
Ми зичимо Вам літ багато,
Багато радості, ні крихточки біди,
Щоби життя для Вас було як свято
І дарувало посмішку завжди.
Хай Мати Божа Вас охороняє
Від злих людей і різних зол і бід,
Хай Бог Господь здоров'я посилає
Прожити в щасті зим немало й літ.

*Із вдячністю та повагою прихожани
Свято-Миколаївського храму села Нехвороща
Новосанжарського району.*

Єпархіальна хроніка

поводитися під час богослужіння у храмі, вірять у забобони та різного роду мудрування.

Саме тому навчання місіонерів — актуальне завдання. І навіть якщо вони не будуть соціями приводити людей до храмів Божих, а допоможуть розібратися в справі спасіння душі лише окремим людям, то вже зроблять внесок в апостольське служіння мирян.

1 листопада вихованці недільних шкіл, що діють при храмах святого апостола Андрія Первозваного та святих мучениць Віри, Надії, Любові та матері їхньої Софії, відвідали музей-садибу В. Г. Короленка. Очолили екскурсію ієрей Андрій Твердохліб та Сергій Касьяненко.

Для кожного з дітей екскурсія була корисна по-своєму: хтось цікавився життям письменника та його творчістю, когось врадили побут і предмети народного промыслу, що знаходяться в садибі. Але можна сміливо сказати, що ніхто не залишився

байдужим і всі без винятку здобули нові знання та розширили свій кругозір.

Завершили екскурсію спільним смакуванням трав'яного чаю з солодощами.

5 листопада, в день пам'яті святого апостола Іакова, брата Господнього по плоті, у домовому храмі преподобного Нестора Літописця Полтавської Місіонерської Духовної семінарії, з благословення її Ректора Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, було відслужено Божественну літургію святого апостола Іакова.

Очолив служіння віце-ректор семінарії архімандрит Веніамін (Погребной). Йому співслужили клірики Дніпропетровської єпархії — професор, викладач семінарії протоієрей Миколай Несправа і гість семінарії священник Андрій Пінчук, а також викладачі та випускники духовної школи в священному сані.

Після читання Священного Писання отець Веніамін та

отець Миколай звернулися до присутніх у храмі з повчанням.

Після причасного вірша проповідь про життя та подвиги святого апостола Іакова виголосив студент 4-го курсу богословсько-місіонерського відділення семінарії Руслан Манухін.

Служіння настільки рідкісного чину літургії стало вже традицією Полтавської духовної школи. Цього дня семінарський храм відвідують як парафіяни, так і випускники семінарії — священники і миряни. Розділити радість спільної молитви, доторкнутись до минулого у день свята бажать також і гості. Цей рік не став винятком. Місіонерську семінарію відвідала група викладачів та студентів Православного центру прикладних мистецтв імені Іоанна Дамаскіна, що діє при Свято-Покровському Голосіївському монастирі Києва.

Згідно з Переданням Господь Ісус Христос явився апостолу Іакову після Свого Воскресіння і поставив його єпископом

Єрусалимської Церкви. Таким чином, на долю апостола випала особлива діяльність: він не подорожував із проповіддю різними країнами, як решта апостолів, а вчив і священнодіяв у Єрусалімі — місті, яке має дуже важливе значення для християнського світу. Своє життя він закінчив близько 64 року мученицькою смертю: іудейські начальники скинули його з наріжника Єрусалимського храму.

Саме апостолу Іакову Передання приписує укладення древнього чину Божественної літургії, що був розповсюджений аж до IX століття. Він звершувався в Палестині, в Антіохії, на Кіпрі, у Південній Італії та на святій горі Сінай. Однак із IX століття його витісняють більш урочисті літургії святих Василія Великого та Іоанна Златоуста, що відповідали пишноті імператорських богослужінь Константинополя. Саме тому літургія святого апостола Іакова залишилася невідомою і слов'янам, які отримали від

своїх просвітителів богослужіння в «константинопольському» вигляді. Лише у двох місцях на землі ця богослужбова перлина дбайливо зберігалася протягом другого тисячоліття — в Єрусалимській Церкві та на острові Закінф у Греції. В Єрусалімі її служать грецькою мовою тричі на рік — на свято апостола Іакова (5 листопада), у неділю по Різдві Христовому, коли також згадується пам'ять святого апостола Іакова, і в день святкування Собору святих 70 апостолів (17 січня), а в Греції за бажанням настоятеля її можна звершувати будь-якого дня. У Східно-Сирійській Церкві Антіохійського Патріархату існує своє чинопослідування арабською мовою.

Божественна літургія святого апостола Іакова дозволяє нам глибоко відчувати живий зв'язок із Єрусалимом, кожного разу по-новому пережити духовну та історичну єдність із нерозділеним християнством перших століть.

З редакційної пошти

Щедрих плодів на ниві Христовій!

У листопаді свій ювілейний день народження і день тезоіменитства святкував секретар єпархіального управління, настоятель храму преподобного Серафима Саровського міста Полтави протоієрей Михаїл Волощук.

Ваше Високопреподобіє, дорогий отець Михаїл!

Щиро вітаємо Вас із днем народження та днем пам'яті Небесного покровителя!

Будучи глибоко віруючою людиною, Ви достойно несете свій життєвий хрест, ревно виконуєте послухи, покладені на Вас Святою Церквою. Маючи духовні дарування та постійне бажання допомагати людям, Ви привернули любов та повагу пастви. Ваша духовна мудрість, богословська ерудиція та гаряче слово сприяють зростанню щедрих плодів на ниві Божій на благо всієї Христової Церкви.

Мы Вам желаем в Боге укрепленья, Телесных сил, духовной красоты. А если уж болеть, то для смиренья, Чтобы взрастить на Небесах плоды.

Пусть к Вам Господь Свою проявит милость, Пошлет здоровье, мудрость, благодать, И то, о чем не помните, открылось, Чтобы успели все «долги» отдать.

Сердечно поздравляем с днем рожденья. Чтоб Ангел Ваш Хранитель не дремал! Святых и Приснодевы заступленья И для души на Небесах похвал!

Хай Все милостивий Господь щедро благословить Вас, отче, та зміцнить на шляху до Царства Божого. Многая і благая Вам літа!

3 любов'ю прихожани та причт Серафимівського храму Полтави.

Маленькое чудо в Дубине

Хотим рассказать о свершении маленького чуда в нашем Свято-Николаевском храме села Дубина Новосанжарского района. Речь идет о быстром и даже геройском ремонте.

Ремонтировали старенький иконостас.

С одной стороны, ремонт — это перемены, новизна; с другой (может, правда, не для всех) — подсчеты бюджета и усталость. У маленького же села ремонт вызывает лишь один вопрос: «Где взять деньги?»

Затейником и главным воплошителем идеи был настоятель храма — иерей Александр Мельник. Только Богу известно, где он раздобыл нужную сумму, так как сам приход очень маленький, а большинство жителей либо пенсионеры, либо (как обычно бывает в современных селах) просто безработные. Но как только были собраны деньги, сразу же закипела работа. Сказать, что трудов было немало — не сказать ничего. Многие прихожане возвращались домой с наступлением ночи. Зато я никогда не видела, чтобы работали так дружно и слаженно. Каждому хотелось сделать больше и как можно лучше. Да и понятно — дело ж не простое! Иконостас! Ведь в нем иконы, перед которыми молились наши дедушки и бабушки, а у некоторых и прабабушки с прадедами...

Буквально за два дня иконостас из бело-голубого преобразился в

красно-золотой. Изменения были настолько разительны, что прихожане при входе замирали от неожиданности и великолепия. Сердце радуется и хочется низко поклониться всем известным и неизвестным благодетелям, прихожанам, которые по первому зову собрались и совершили маленькое чудо — ремонт иконостаса!

Вообще, с момента приезда молодого священника в храм за короткое время произошло много положительных изменений: появились иконы с частичками мощей святых, построена колокольня, организована маленькая библиотека. И что важно, общая работа не только еще больше сдружила прихожан, но и привела в храм на общую молитву новых людей. Хочется надеяться, что Свято-Николаевский приход будет возрастать и далее и духовно, и количественно.

А лично я убедилась, что слово «ремонт» может вызывать не только страшные, а даже очень положительные ассоциации, связанные с приятным времяпровождением и восхитительным результатом.

Ксения Черненко.

Єпархіальна хроніка

5 листопада викладачі та вихованці Православного військово-туристичного клубу «Пересвіт» провели показовий виступ на честь 70-річчя звільнення України від німецько-фашистських загарбників. Вміння продемонстрували директор Духовно-просвітницького центру Свято-Миколаївського собору ієрей Георгій Коваленко та старший інструктор клубу «Пересвіт» Анастолій Миколайович Бегейма. Вихованці показали стройову підготовку, елементи рукопашного бою та самозахисту, показово засвідчили вправність надання медичної допомоги у надзвичайних ситуаціях.

Зі словом привітання до глядачів — учнів та педагогів загальноосвітніх шкіл міста Комсомольська — звернувся благочинний міста протоієрей Георгій Граб.

Присутні мали змогу переглянути експонати Великої Вітчизняної війни з музею Духовно-просвітницького центру, виставку фотографій із яскравими моментами життя клубу «Пересвіт».

6 листопада для учнів середніх та старших класів загальноосвітньої школи №2 міста Комсомольська директор Духовно-просвітницького центру Свято-Миколаївського собору ієрей Георгій Коваленко провів бесіду на тему «Чистота спілкування. Наші цінності».

8 листопада, в день пам'яті великомученика Димитрія Солунського, в храмі святого апостола Андрія Первозваного в Полтаві, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Філіпа, клірик храму Димитрій Верланов відслужив Божественну літургію церковнослов'янською і грецькою мовами. Молитви звучали поперемінно. Отець Димитрій тривалий час навчався та служив у Греції.

На кліросі цього дня служили прихожани, які під чітким керівництвом отця Димитрія вчаться читати та співати грецькою мовою. Тож для них ця служба була результатом довгої та копіткої роботи.

За літургією молилися численні віруючі. Людей прийшло багато, оскільки для полтавців побувати на службі, що правиться мовою країни, яка дала початок слов'янському Православ'ю, — унікальна можливість.

По закінченні богослужіння протоієрей Миколай Довганич від імені всіх присутніх привітав отця Димитрія із днем Ангела і побажав заступництва Небесного покровителя, міцності душевних і тілесних сил, подякував за надану віруючим можливість відчувати дух древньої літургії.

10 листопада віце-ректор Полтавської Місіоне-

рської Духовної семінарії архімандрит Веніамін (Погребной), з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Філіпа, Ректора духовної школи, взяв участь в урочистому богослужінні на археологічних розкопках фундаменту Свято-Іоанно-Богословського храму в Луцькому замку.

Богослужіння очолив Пресвященний Климент, єпископ Ірпінський, голова Учбового комітету Української Православної Церкви. Йому співслужили Ректор Волинської Духовної семінарії протоієрей Рустік Капауз та викладачі в священному сані, віце-ректор Полтавської семінарії архімандрит Веніамін.

За Божественною літургією співав хор волинських семінаристів під керівництвом протоієрея Петра Муляра.

Заснування цього найдавнішого волинського храму датується XII століттям. На місці, де стояла святиня, три з половиною століття не возносилися Святі Дари. І лише минулого року було відслужено перше богослужіння ієрейським чином, а тепер — чином архієрейським.

11 листопада на центральній площі Зінькова провели в останню путь солдата Віталія Кузьменка. Після мітингу на його честь прозвучав

гімн у супроводі салюту холостими залпами. Чин похоронної відправи загиблого в АТО воїна відслужив благочинний 7-го округу міста Зінькова протоієрей Іоанн Бабич. Поховали загиблого на міському кладовищі біля братської могили воїнів Великої Вітчизняної війни.

21 листопада, на свято Архистратига Божого Михаїла й усіх Небесних сил Безплотних — престольний день храму в селі Кибинці Миргородського району, з благословення митрополита Полтавського і Миргородського Філіпа, освячено поклінний хрест при в'їзді в село.

Після Божественної літургії громада на чолі з головою сільської ради Михайлом Ярмоленком та настоятелем храму ієреєм Володимиром Молнаром пройшла хресною ходою до поклінного хреста. Священник звершив чин освячення хреста та відслужив подячний молебень, після чого окропив усіх святою водою. Отець Володимир у слові до вірян наголосив на значенні хреста в житті людини.

Громада храму святого Архистратига Божого Михаїла вдячна Високопреосвященнішому митрополиту Полтавському і Миргородському Філіпу, настоятелю храму ієрею Володимирі Молнару, голові селищної ради Михайлу

Ярмоленку, Віталію Проскурі та всім благодійникам за сприяння у цій благодійній справі.

22 листопада — поминальна субота за жертвами однієї з найбільших трагедій українського народу. На Кургані скорботи — першому пам'ятнику Голодомору в Україні, побували делегації з Полтави, сусідніх із Лубенським районів. У скорботній ході взяли участь виконуючий обов'язки голови Полтавської облдержадміністрації Олег Пругло, голова Лубенської райдержадміністрації Роман Сидоренко, голова обласної ветеранської організації Олексій Мельник, голова Лубенської районної ради Олександр Темченко, Лубенський міський голова Олександр Грицаєнко, делегації з районів та сіл, депутати, громадські активісти. Учасники ходи пронесли Державний Прапор України, композиції з квітів та пшеничних і житніх колосків, запалені свічки. Хвилиною мовчання вшанували загиблих, потім до меморіалу поклали квіти.

Поминальну панахиду відслужили у Мгарському Спасо-Преображенському монастирі. З благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Філіпа, панахиду відслужив клірик монастиря протоієрей Борис Кондрат.

Людїє сєдѣцїи во тмѣ видѣша свѣтъ вѣлїи

Бог у книгах малих пророків

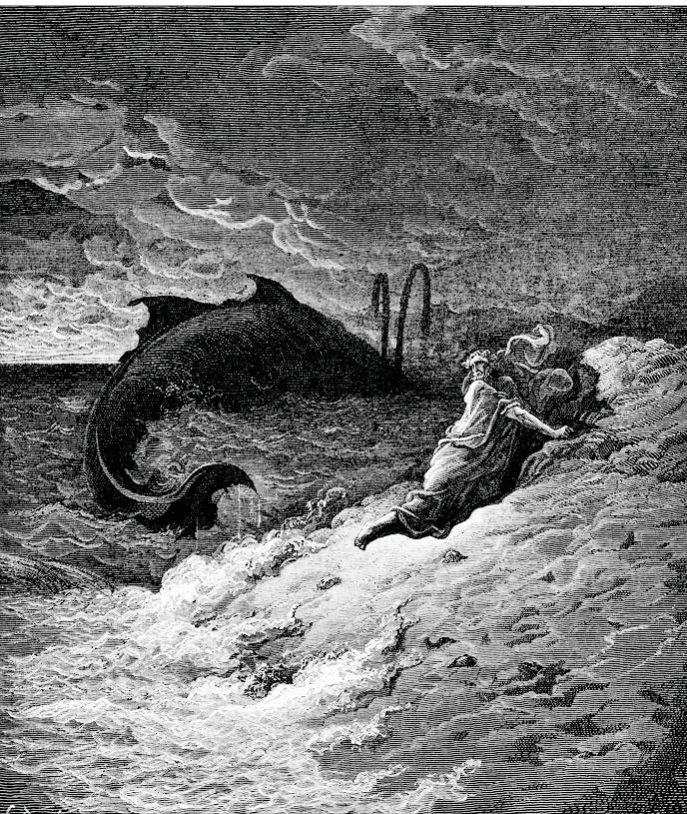
Перебуваючи під покровом благодаті Нового Завіту, ми ще змалечку чуємо про народження Ісуса Христа в яслах, про те, як поклонялися Йому пастухи та волхви, про те, як Пречиста Діва змушена була рятувати Його від лютого царя Ірода, та про інші євангельські події, пов'язані з Боговтіленням. Ми сприймаємо як даність те, що Бог став людиною, народився від Пріснодіви, щоб спасти нас від вічної муки і дарувати воскресіння та вічне життя у Царстві Небесному, і, готуючись до святкування Різдва Христового, ми не в змозі належним чином усвідомити, що колись було по-іншому. До народження Христа смерть царювала серед людей, тління було їхньою долею і не було ніякої надії на воскресіння. Майже всі люди не знали істинного Бога, будучи язичниками, і тільки Ізраїль, богообраний народ, вклонявся Єдиному Богу. Але й ізраїльтяни протягом століть знемагали під тягарем власних гріхів, не маючи змоги очиститись від них, а після смерті не наслідували вічного життя. Вся земля була вражена отрутою гріха, і єдиною втіхою була надія на Месію, Котрий прийде і зцілить людство від тлінності, гріховності та смертності.

Уся хроніка Ветхого Завіту — історія очікування Спасителя і процес підготовки до Його приходу, що тривав тисячоліття. Бог з-поміж усіх народів обрав Ізраїль, у якому мав народитися Христос. Ізраїлю були даровані Священне Писання, заповіді, релігійний культ поклоніння Єдиному Богу. Господь дарував Своему народу все необхідне для земного життя, беріг його від ворогів та стихійних лих, але вся історія Ізраїлю була трагедією відпадиння від Бога. Невдячність та недовіра до Господа, зневажливе ставлення до Його заповідей почалися ще на шляху до Землі Обітованої, тривали протягом періоду Суддів, не припинилися за часів царя Давида і посилювалися після розділення на Ізраїльське та Іудейське царства, що ворогували між собою. Закономірними наслідками цього були моральне падіння народу та затьмарення розуму, що проявлялося в ідолопоклонстві при знанні істинного Бога. Ізраїльські царі виставляли ідолопоклонство як знак своєї політичної незалежності від Іудейського царства й усіляко намагалися відлучити свій народ від Єрусалимського храму. В Іудейському царстві, незважаючи на наявність храму Божого, заповіді Господні були забуті. В обох царствах панували нечестя та боговідступництво.

Але чим нечестивішим ставав богообраний народ, чим сильніше згущувалася тьма гріхів над землею, тим голосніше звучав голос Божий, що будив від гріховного сну совість народу. Саме в цей час з'являються борці за істинну

Гюстав Доре «Пророк Амос».

Гюстав Доре «Пророк Іона».

віру та моральну чистоту — пророки. Ці Божі обранці, покликані на служіння Духом Святим, безстрашно йшли до царів та вельмож і картали їх за ідолопоклонство та аморальне життя, закликали народ до покаєння, вчили людей істинній вірі, передбачали майбутнє і звершували чудеса.

Основною темою їхніх пророцтв було майбутнє пришестя Месії-Христа — серцевина всього Ветхого Завіту. Пророки готували єврейський народ до належного сприйняття і усвідомлення цієї події. Бог, Котрий перебував у світлі (1Тим. 6:16), відкривав Себе обраним людям, і Біблія є свідченням про Одкровення, що було явлене святим мужам, зокрема малим пророкам. Чимало з них були очевидцями занепаду Ізраїльського та Іудейського царств, котрий тривав півтора століття.

Першим у цьому ряду стоїть пророк Амос. Його віровчення має загальний характер Ветхого Завіту. Божеством, із Котрим пов'язані як релігія народу, так і особисті переживання пророка, є Єдиний Господь. Він — Бог Ізраїлю і Бог Всесвіту. Господь — Творець природи (Ам. 3:13; 4:17; 6:8; 9:5), Він формує гори і творить вітер (4:13), Він створив семизір'я та Оріон і перетворює смертну тінь на ясний ранок, а день робить темним, мов ніч, прикликає води морські й розливає їх по лицю землі (5:8). Господь влаштував горні чертоги Свої на небесах і склепіння Своє встановив на землі (9:6). Він має владу над морями та вітрами; керує рухом зірок, править народами (4:6–13; 6:8; 8:8–9; 9:5–6; 11:14). Ніхто й ніщо не може приховатися від Його погляду: небо, земля і серце людське відкриті для Нього (9:2–3; 4:13), і ніхто не

може уникнути суду Його (2:14–16; 9:1–4). Він — Бог війнств небесних, Саваоф — ім'я Йому (4:13). (Ім'я «Бог Саваоф», що означає «Бог війнств», — образне порівняння, що символічно вказує на неосяжну велич і могутність Божу.) Господь — Творець історії народів: Він вивів Ізраїль із Єгипту, знищив перед лицем їхнім Аморрея (2:9–10), вивів філістимлян із Кафтору і арамлян із Куру (9:7).

Центральне місце у богослов'ї пророка Амоса займає вчення про моральність Бога, про Його ставлення до історії людства взагалі й богообраного народу зокрема. Бог є Святим, і святість для богонатхненного автора є ознакою саме Божественного буття. У свідомості пророка Господь є перш за все святою Сутністю, і тому Він є одночасно Сутністю надсвітловою і безмежною, Богу притаманна всемогутність саме тому, що Він існує як Бог святий. Бог-Вседержитель і Владика милостивий — так говорить пророк Амос, згадуючи благодіяння Господа Його народу (2:9–20; 3:1–2; 9:6). Проте святість Божа проявляється не лише в милості, а й у правосудді: Господь справедливо покарає грішників і знищить їх у страшний день суду (1:2–3, 16; 9:1).

Учення про Бога як Спасителя пророк Амос викладає у заключному пророцтві: Господь відновить зруйновану скінію Давида і розповсюдить істинне Богопізнання серед усіх народів (9:11–12). Це пророцтво згадує апостол Іаков на Апостольському соборі 51 року (Діян. 15:15–17) і тлумачить це як розповсюдження християнства по всьому світу і навернення всіх народів до Христа. Об'єднання едомлян та всіх язичницьких народів, котрі увірують у Господа, означає, що всі вони увійдуть у Церкву Христову і стануть Божими, про що говорив і молодший сучасник пророка Амоса пророк Ісаї (Іс. 56:6–8). Народившись у Віфліємі від Пріснодіви, Ісус Христос, нащадок царя Давида по плоті, успадкував його престол у духовному значенні (Лк. 1:32–33) і відновив скінію Давидову. Учні й послідовники Спасителя розповсюджували царство Христове по всій землі до країв світу (Рим. 10:18) і проповідували Христа Бога усім народам.

У книзі Осії, іншого пророка цієї ж епохи, Бог зображений як поєднання безмежної любові з безмежною святістю. Божественна Сутність відрізняється від людської саме святістю, для котрої всяке зло є чужим і котра його неодмінно знищить. Устами пророка Осії Господь говорить Ізраїлю: «Я Бог, а не людина, серед тебе — Святий» (Ос. 11:9). Бог постає перед нами як найвища Сутність, що не змінює своїх постанов, бо Він — не людина, щоб обманювати, змінюватись чи розкаюватись. Господь Сам свідчить про Себе в Ізраїлі як про Святого, тобто як про абсолютно чистого і

досконалого, Котрий не знає зміни світла і темряви, а отже, і не змінює Своїх рішень та постанов, як про це нагадують і апостоли Іаков та Павел (Іак. 1:17; 1Тим. 6:16).

Якщо пророк Амос стверджує, що Бог є справедливий, то для його сучасника Осії важливіше показати, що Бог є любов. Цю новозавітну формулу Осія не вживає, проте у книзі неодноразово говориться про співчуття Бога, Його жалість, милосердя, благовоління, в яких розкривається любов Божа (2:19; 6:6; 10:12; 11:9). Любов Господа до Ізраїлю є основою для стосунків завіту Бога з Його обраним народом. Початок завіту є першим проявом любові Господа. Він виводить ізраїльтян із Єгипту саме тому, що полюбив їх (11:1–4; 13:4–5). Як добрий пастир, Господь пас і оберігав синів Ізраїлю, мов овець на просторому пасовищі (4:16). Завіт Бога з обраним народом пророк порівнює зі шлюбом, і Господь, мов люблячий чоловік коханій дружині, дарує Ізраїлю Своє благовоління і береже від усяких нещастя та забезпечує усім, що тішить серце його (2:8, 14–23). У богослов'ї цього пророка центральне місце займає не всепереможна могутність Бога, а Його милосердя, і тому Осію можна назвати передвісником апостола любові — Іоанна Богослова.

Книга пророка Іони показує нам Господа Владикою неба і землі, Котрий керує морем і вітрами, Чий волі покірні всі істоти, від морських гігантів до найменших черв'яків (Іона 1:4; 2:1, 4, 11; 4:6–8). Він — святий і праведний Суддя, але Іоні Він відкриває Себе як милостивого Промислителя, Котрий усіх спрямовує не до загибелі, а до спасіння, прощаючи грішників, що каються і звертаються до Нього, до якого б народу вони не належали (1:14–15; 2:8; 3:10; 4:11). Творець усього сущого, почувши покаєнний плач численного населення Ніневії, відвертає загибель від великого міста (3:10). Сюжет книги пророка Іони свідчить про велику любов Господа до людей, не тільки до іудеїв, а й до язичників, що приносять жертви ідолам. Бог рятує від бурі корабельників (1:15) і милує ніневітян (4:11).

Пророк Іона на власному досвіді переживає, що Господь є Богом не лише богообраного народу, якому Він відкрив Себе, а й язичників, що не знають Його, а тому не може не жаліти останніх. Провідною думкою книги є можливість спасіння через покаєння не лише для іудеїв, а й для язичників, адже Господь є не національним Божеством євреїв, а Богом усього людства. Розкриваючи що ідею в історичному оповіданні, книга пророка Іони готувала єврейський народ до прийняття Месії-Христа і усвідомлення духовності та універсальності Його царства.

*Священник Сергій Антоноук.
Закінчення буде.*

5 декабря Украинская Православная Церковь совершает память новомученика и исповедника святителя Иоасафа (князя Жевахова). Большая часть жизни этого подвижника XX столетия связана с Киевом. Здесь прошли годы его духовного становления. Здесь, в застенках НКВД, он претерпел и первое испытание за свою веру. Волей Божией древний род грузинских князей Жеваховых оставил значительный след на Полтавщине, дав миру выдающихся государственных деятелей, полководцев, военных, писателей, просветителей, врачей и... святых.

«Кавказ! Далекая страна! Жилище вольности простой! И ты несчастьями полна и окровавлена войной!..»

Среди дворян Полтавской губернии род Жеваховых (Джаваховых, Джавахишвили) был не просто знатным, а скорее самым знатым. Своим предком они считали Картлоса — внука библейского праотца Иафета (сына Ноя), первого владетеля Кавказа и родоначальника грузин. Его потомок Джавах I — царь Джавахетии, дал имя роду князей Джаваховых.

Грузинская история рода князей Жеваховых представлена как династия воинов, которые на сквозняке многих веков оберегали границы своей страны от различных завоевателей, которые всегда стремились покорить этот кавказский народ. Славные предки князей Жеваховых боролись против Александра Македонского во времена Джавах I, против татар во времена князя Джавах I Джавахи-Швили, против армий Тамерлана при царе Джавах Минь Баши.

Но вместе с воинами — защитниками своей родины — род князей Жеваховых дал Грузии и великих святителей. Первым из них был Иосиф Джавахи-Швили — архиепископ Манглисский, во времена царя Ираклия I.

Следует отметить, что в истории этой славной фамилии были два тяжелых периода.

Первый пришелся на период XVIII столетия, когда Грузия находилась в тяжелом военном противостоянии с персами (иранцами). На помощь в разрешении этого конфликта напросился русский царь Петр I. Когда русские войска прибыли в Грузию, то для грузинов стала неожиданностью выходка Петра I, который вместо того, чтобы помочь в борьбе с персами, устроил поход на Турцию, с которой у грузин был мирный союз. Военная кампания Петра I потерпела поражение, и он вынужден был отступить. Разгневанные турки направили весь свой гнев на Грузию.

По этой причине Шио Джавахов — предок князей Жеваховых, вынужден был оставить родину и в сопровождении царя

Князя Жеваховы — потомки святителя Иоасафа Белгородского

Иеромонах Иоасаф (Жевахов).

Вахтанга VI эмигрировал в Россию.

Так началась жизнь князей Жеваховых в Российской империи. Новым местом их пребывания стала Полтавская губерния. Здесь они дали пять поколений военных.

Второй трагический период в истории рода князей Жеваховых выпал на XX столетие и связан с приходом к власти большевиков. Красный террор для этой династии стал более страшной бедой, нежели вторжение турков-османов в Грузию. Практически весь род князей Жеваховых был уничтожен по классовому и религиозному признаку, их имения были разрушены, а все культурные и исторические ценности были навсегда потеряны.

Батя-близнецы и Белгородский святитель Иоасаф

Фигурами, которые стремительно противостояли приходу новой власти, были братья-близнецы Владимир и Николай Жеваховы. Они родились в с. Линовца Пирятинского уезда Полтавской губернии, а по другим сведениям в г. Прилуки (ныне — Черниговская область) 24 декабря (5 января по н. ст.) 1874 года.

Отец их, князь Давид Дмитриевич Жевахов, был помещиком Пирятинского уезда Полтавской губернии. Мать же, Екатерина Константиновна (урожденная Вульферт), состояла в родстве с семьей Горленко, из которой происходил святитель Иоасаф, епископ Белгородский. Детство и юность братья-близнецы провели в отцовском имении Линовца и в Киеве, где у матери был дом.

Мало кому сейчас известно, что в канонизации Белгородского чудотворца — святителя

Иоасафа — в 1911 году важную роль (некоторые даже считают, что основополагающую) сыграл его отдаленный родственник, один из братьев-близнецов — князь Николай Давидович Жевахов. Он подготовил и издал фундаментальный труд «Святитель Иоасаф Горленко, Епископ Белгородский и Обо-янский (1705–1754): Материалы для биографии, собранные и изданные князем Н. Д. Жеваховым в 3 томах и 5 частях» и подарил один из экземпляров императору Николаю II во время личной аудиенции в марте 1910 года.

Второй же из близнецов, Владимир, в 1924 году после первого ареста и семи месяцев тюрьмы примет в древних Киевских Зверинецких пещерах монашеский постриг с именем Иоасаф — в честь прославленного Белгородского чудотворца и своего предка.

Государственные и религиозные деятели

В жизни и деятельности братьев-близнецов было много общего, а порой — даже противоположного.

Оба они окончили юридический факультет Киевского университета святого князя Владимира.

Князь Николай Жевахов с 1902 года — земский начальник в Полтавской губернии. С 1905 года служил в отделении свода законов Государственной Канцелярии, где дослужился до должности помощника статс-секретаря (начальника отделения) и чина статского советника.

Его брат Владимир так же значительную часть жизни посвятил государственной службе. С 1911 года он — старший

советник Киевского губернского правления, затем — чиновник особых поручений при Киевском, Подольском и Волыньском генерал-губернаторе. В 1902–1914 годах — почетный мировой судья по Пирятинскому, затем по Киевскому уездам.

Наряду с общественной она они занимались и религиозно-церковной деятельностью. Так, Николай состоял членом Императорского Православного Палестинского Общества и был одним из инициаторов и активных участников построения храма святителя Николая в Бари (Италия).

Владимир же с октября 1908 года — действительный член Православного миссионерского общества, член-учредитель Православного Камчатского братства, основанного иеромонахом Нестором (Анисимовым). С 1910 года — член комиссии по устройству раки для честных мощей святителя Иоасафа Белгородского. С 1912 года — почетный член Курского Знаменско-Богородичного миссионерско-просветительского братства.

С 1909 года Владимир Давидович — действительный член Киевского благотворительного общества. Заметим, что благотворительность была не простой формальностью и не данью моде, но одной из основных черт до последних дней его жизни. Даже после Октябрьского переворота, когда сам князь и все его близкие находились в крайней опасности, он не переставал помогать деньгами и продуктами многим киевским монастырям, из которых новая власть вывозила последнее.

Оба брата были убежденными монархистами. Однако в дальнейшем эта черта станет скорее их различием, нежели сходством. Вскоре после большевистского переворота Николай покинет Родину и эмигрирует за границу, где оставит достаточно противоречивые воспоминания у современников о дальнейшей деятельности. Владимир же в самые тяжелые годы правления безбожников примет сан епископа и до последнего останется со своей паствой.

Древние Зверинецкие пещеры на Киевских горах

Любовь к монашеским обителям и привела князя Владимира Жевахова в 1911 году в Киевский Ионинский монастырь. Там он познакомился с игуменом Валентином (Коротенко), который поведал ему о недавно обнаруженном древнем пещерном Зверинецком монастыре. Тот день открыл новую страницу в жизни Владимира Давидовича. 1 июля 1912 года по благословению Киевского митрополита Флавиана (Городецкого) он взял в аренду у военного ведомства на шесть лет участок земли в предместье Киева — урочище Зверинец. С августа 1912 года на личные средства организовал

раскопки в Зверинце, в результате которых была расчищена часть древних пещер XII века и захоронений, а также найден образ Пресвятой Богородицы. По ходатайству князя в апреле 1915 года после разрешения Святейшего Синода этот образ официально именовался Зверинецкой иконой Божией Матери. При пещерах был основан Зверинецкий скит, почетным попечителем которого являлся сам В. Д. Жевахов. В 1912 году основан фонд, благодаря деятельности которого были собраны средства и начата постройка надпещерной церкви Рождества Пресвятой Богородицы, освященной 1 декабря 1913 года. В. Жевахов стал старостой этой церкви. 29 августа 1914 года в ней был освящен придел во имя святителя Иоасафа Белгородского. В. Жевахов добивался передачи земли над пещерами в частную собственность скита, но после революции осуществить этот замысел стало невозможно.

Далее последовал трагический период Октябрьского переворота. Участь семьи князей Жеваховых была типичной для многих тысяч таких же неравнодушных к судьбе Родины и Православия людей. В трудную минуту братьев, Владимира и Николая, приютил настоятель скита Рождества Пресвятой Богородицы (Церковщина) под Киевом — игумен Мануил. Находясь в скиту, князья трудились наравне с рядовыми послушниками. Присутствие таких «высоких» гостей в монастыре каждую минуту грозило его закрытием (в лучшем случае), но неоднократные облавы большевиков, милостью Божией, так и не обнаружили в смиренных послушниках «врагов революции». Жизнь в постоянном страхе временами вызывала ропот у малочисленной братии, однако игумен Мануил всегда ловко приструнивал ропотников напоминанием о той помощи, которую до последнего времени оказывал бедствующему монастырю Владимир Давидович. Приблизительно в это же время братья Жеваховы познакомились с семьей известного духовного писателя — Сергия Нилуса. Впоследствии эти семьи связали весьма дружеские узы.

Не столько личные проблемы, сколько неудачи, связанные со скитом, глубоко ранили душу князя. Вскорости ему пришлось покинуть Киев. В книге отзывов посетителей Зверинецких пещер сохранилась запись, сделанная через несколько лет: «28 января 1924 года. Впервые в этом году посетил Зверинецкий скит. Пусть будет этот год годом возрождения униженной Родины нашей во славу и утверждение Православной Церкви... В. Жевахов». К сожалению, не суждено было свершиться этому благому пожеланию.

Подготовил игумен Афанасий (Бедный). Окончание следует.

Протоиерей Сергей Четвериков

Молдавский старец Паисий Величковский

Его жизнь, учение и влияние на православное монашество

Продолжение.
Начало в №12 (2012) – 4, 7, 9, 11, 12(2013), 1–10.

С этого времени старец Паисий с особенным усердием стал изучать святоотеческую письменность. Правда, он и раньше еще, в раннем детстве, любил читать отеческие книги, но тогда он читал их, не углубляясь в подробности и тонкости их смысла и довольствуясь тем их пониманием, какое непосредственно открывалось его познанию и чувству. Теперь же при более тщательном и постоянном изучении отеческих книг, ища в них не только назидания для себя, но и указания, как строить монашескую жизнь, он заметил в славянских переводах многие погрешности, требовавшие проверки и исправления. И тогда пред ним открылась новая и важная задача заняться пересмотром славянского текста святоотеческих книг и по возможности исправить его, очистив от темных и неясных мест. Вот как он сам рассказывает о начале своих книжных исправлений.

«Когда я еще жил на святой горе Афонской, — пишет старец настоятелю Софрониевой пустыни архимандриту Феодосию, — то зная хорошо из учения и заповедей Богоносных отцов наших, что руководителю братии не следует наставлять и учить по своему единоличному разуму и рассуждению, но нужно держаться истинного и правильного смысла Божественного Писания, как учат Божественные отцы, вселенские учителя, а также учителя и наставники монашеской жизни, просвещенные благодатию Святого Духа, зная при том и свое малоумие и боясь, как бы вследствие моего неумения я и сам не упал, как слепец, в яму и других туда не свергнул, я и решил принять за непоколебимое основание всякого истинного и правильного наставления Божественное Писание Ветхого и Нового Завета и его истинное толкование благодатию Святого Духа, т. е. учение Богоносных отцов наших, вселенских учителей и наставников монашеской жизни, и все апостольские соборные и святых отец правила, каковы содержат Святая Соборная и Апостольская восточная Церковь, а также и все заповеди и уставы ее. Все это я принял как руководство для себя и для братии, чтобы и я сам, и братия, живущие со мною, пользуясь всем этим при содействии и вразумлении Божественной благодати, не отступили ни в чем от здорового и чистого

соборного разума Святой Православной Церкви. И прежде всего я начал прилежно с помощью Божией приобретать с большим трудом и издержками святоотеческие книги, учащие о послушании и трезвении, о внимании и молитве. Одни из них я переписывал своими руками, другие покупал за деньги, которые добывал собственным трудом для необходимых нужд наших, ограничивая себя постоянно и в пище, и в одежде. Мы покупали вышеупомянутые святоотеческие книги, писанные славянским языком, и смотрели на них, как на небесное сокровище, свыше нам от Бога посланное. Когда же я читал их усердно в продолжение многих лет, я заметил, что в весьма многих местах в них оказывается непонятная неясность, в других же местах не замечается даже грамматического смысла, хотя я читал и перечитывал их многократно с большим старанием и рассмотрением, тогда как одному только Богу известно, какая печаль наполнила мою душу, и недоумевая, что делать, я подумал, что славянские отеческие книги можно хотя отчасти исправить по другим славянским же книгам. Я стал своею рукою списывать книгу святого Исихия, пресвитера Иерусалимского, и святого Филофея Синаита, и святого Феодора Эдесского с четырех списков, надеясь, согласовав эти списки, найти в них какой-либо грамматический смысл. Но весь мой труд оказался напрасным, потому что и в полученном мною соединении четырех списков я не мог найти смысла. Книгу святого Исаака Сирина я в течение шести недель день и ночь исправлял по другому списку, который, как мне было сказано, во всем был сходен с греческим подлинником, но и этот мой труд пропал даром. Со временем я понял, что свою лучшую книгу я испортил, исправляя ее по худшей. После этих горьких опытов я увидел, что взял на себя напрасный труд, исправляя славянские книги по славянским же. Тогда я стал старательно расследовать, отчего происходит такая неясность и такой недостаток грамматического смысла в славянских книгах, и пришел к тому заключению, что на это имеются две причины. Первая причина состоит в неумении древних переводчиков книг с эллино-греческого языка на славянский, а вторая в неумении и небрежности плохих переписчиков. Убедившись в этом, я потерял всякую

надежду найти в славянских переводах правильный и истинный смысл, какой заключается в эллино-греческих подлинниках. Проведя немало лет на Афоне и освоившись с простым греческим языком, я задался мыслью отыскать эллино-греческие отеческие книги и по ним произвести исправление славянских переводов. Я искал во многих местах и неоднократно, но не мог найти. Я ходил в великий Лаврский скит святой Анны и в Капсокаливу, и в Ватопедский скит святого Димитрия и другие Лавры и монастыри, повсюду расспрашивая знающих людей, опытных и престарелых духовников и благочестивых иноков, и нигде мне не удалось найти ни одной подобной книги, и от всех я получал один и тот же ответ, что они не только не знают этих книг, но даже и имен их составителей не слыхали. Слушая эти ответы, я впал в совершенное недоумение и изумлялся, как же это в таком святом месте, где жили многие и великие святые, я не только не могу найти желаемых мне отеческих книг, но даже и имен их писателей ни от кого не слышу. И от этого я впал в глубокую печаль. Однако я все-таки не терял надежды на Бога и молил Его, чтобы Он как всемогущий «ими же вест судьбами» помог мне найти искомое сокровище. И милосердный Бог не отверг моего пламенного моления и помог мне. Мне удалось, наконец, отыскать желаемые книги, а некоторую часть их даже приобрести в собственности. Произошло это следующим образом.

Однажды я шел с двумя братьями из святой и Великой Лавры святого Афанасия к великому лаврскому скиту святой Анны и поравнялся с высоким холмом святого пророка Илии, равным по высоте третьей части главной вершины святого Афона. Под этим холмом на возвышенности находится скит святого Василия Великого, основанный недавно иноками, вышедшими из Кесарии Каппадокийской. Скит расположен в бесплоднейшей местности, где нет ни одного источника воды, и потому в скиту не растут ни виноград, ни маслины, ни смоквы, и братия одною только дождевою водою удовлетворяет свои нужды. Пришло нам желание зайти в этот скит, частью для поклонения, частью же для осмотра места, так как мы в этом скиту еще не бывали. Когда мы

вошли в скит и сели около церкви, увидел нас один инок и радушно пригласил в свою келью, и пошел приготовить нам чего-нибудь поесть, чтобы подкрепить наши силы после трудного пути. Посмотрев на столик, стоявший у окна, я заметил лежавшую на нем раскрытую книгу, которую монах, как видно, переписывал. Я заглянул в книгу и увидел, что это была книга святого Петра Дамаскина. Невыразимая радость охватила мою душу. Я почувствовал, что нашел на земле небесное сокровище. Когда инок вошел в комнату, я спросил его, каким образом такая драгоценная книга оказалась в его келье? Он ответил мне, что у него имеется еще и другая книга того же святого. На мои дальнейшие расспросы инок сказал, что у них в скиту, кроме названных книг, можно найти еще книги святого Антония Великого, святого Григория Синаита, святого Филофея, святого Исихия, святого Диодоха, святого Фалассия, святого Симеона Нового Богослова «Слово о молитве», святого Никифора монаха «Слово о молитве», святого Исайи и другие подобные книги. Когда я спросил его, почему я, столь долгое время разыскивавший эти книги, нигде не находил их, он ответил мне, что причина заключается в том, что эти книги написаны на самом чистом эллино-греческом языке, которого теперь, кроме ученых людей, едва ли кто-либо из греков и понимает, а потому и книги эти пришли почти в совершенное забвение. Живущие же в этом скиту иноки, находясь еще на своей родине в Кесарии Каппадокийской, слышали об этих книгах и, придя во Святую Гору, научились здесь не только простому, но и древнему греческому языку и, отыскав в некоторых монастырях эти книги, переписывают их, читают и стараются по мере сил последовать их учению. Услышав это и чрезвычайно обрадовавшись, я стал усердно просить брата переписать и для меня эти книги, обещая заплатить ему какую угодно цену за его труд. Но инок, будучи обременен перепискою, отказался и повел меня к другому инок, тоже занимавшемуся перепискою. Я стал усердно просить и этого брата переписать для меня книги, обещая дать ему тройную цену. Он же, видя мое горячее желание иметь книги, отказался от тройной платы и обещал мне за обычную цену переписать некоторую часть книги, сколько будет в состоянии и сколько Бог «подает ему руку».

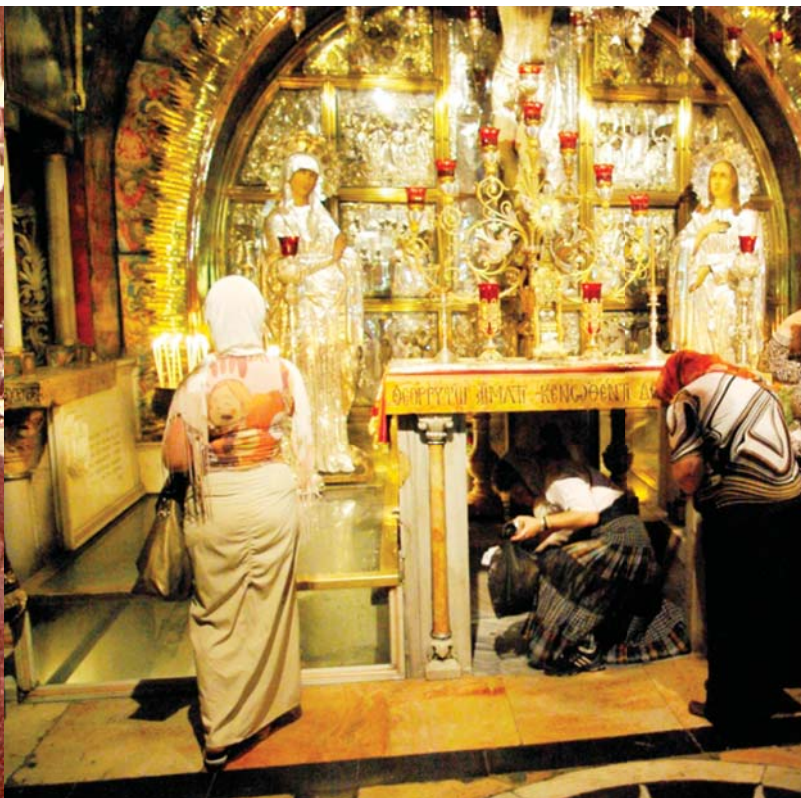
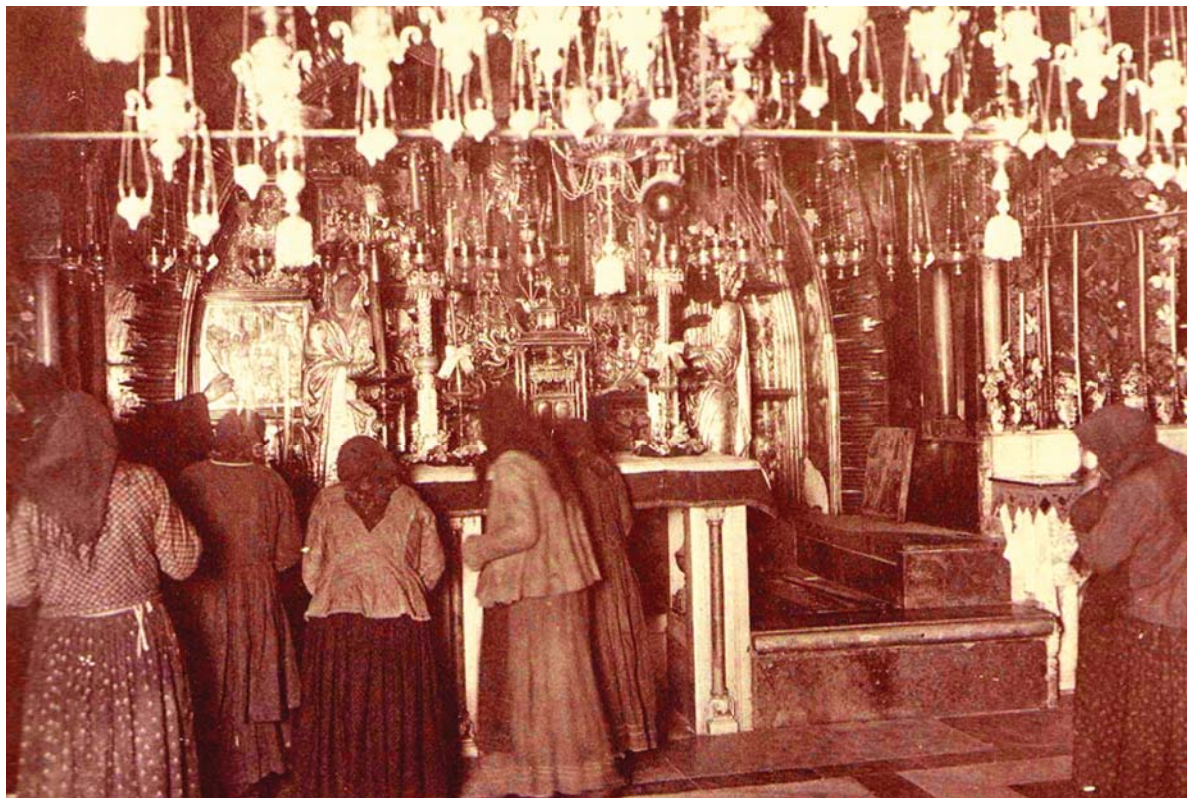
Таким образом старец Паисий получил, наконец, то сокровище, которого так долго искал, и мог приступить к исправлению славянских переводов по их древним греческим подлинникам. Это случилось незадолго (всего за два года) до отбытия старца со Святой Горы в Молдовлахию. Инок, взявший переписывать для старца святоотеческие книги, успел приготовить ему к этому времени только часть обещанных книг, и старец, приняв эти книги как великую святыню и дар Божий, увез их с собою в Молдовлахию, чтобы там воспользоваться ими как для проверки славянских переводов, так и для самостоятельного перевода их с греческого языка. Об этих трудах старца мы скажем впоследствии, когда перейдем к описанию молдавского периода его жизни.

В молитве. Из фотоальбома Хаджи Миодрага Миладиновича «Сердце Афона».

Продолжение следует.

«Экстравертные» и «интровертные»

Русские паломники в храме Гроба Господнего в Иерусалиме: конец XIX века (слева), XXI век (справа).

Молодые люди, особенно «не равнодушные», очень пытливы. Они подвергают критическому анализу все окружающее их, в том числе и среду нашей общей с вами религиозной жизни. Подвергаем ее испытаниям и мы, какими бы правочерными не казались друг другу. Мои маловерие и снобизм ранее мне казались сугубо моим прегрешением, но позже, читая трактат Мигеля де Унамуну «О трагическом чувстве жизни», я понял — это общечеловеческое настроение, и один из векторов нашего положительного бытия — пробиться сквозь толстую стену миллионов сомнений и естественнонаучных объяснений духовных и психических процессов. Так, от своего сознательного прихода в Церковь и до сего дня я не ощущаю необходимости, не могу уловить чрезвычайной важности такого религиозного, всегда популярного явления, как паломничество, и как оказалось, я в этом не одинок. Тем более актуальным нахожу разговор о духовной потребности современной молодежи в паломнических поездках.

Хочется коряво пошутить и сказать, что они архиважны и архинужны, если статистика свидетельствует, что сегодня две трети пилигримов в Святой Земле — украинцы и русские. Можно не верить статистике, а просто пройти по базару в старом Иерусалиме или же проплыть на пароме вдоль Святой Горы Афон и уже поверить своим собственным ушам. «Если звезды зажигают, значит, это кому-нибудь нужно?»

Но если существуют как критики, так и приверженцы такого явления в православной среде, значит, и каждый из них строит свое убеждение на определенной платформе.

Расспрашивая сторонников и противников паломничества, я пришел к выводу, что

позитивное или негативное отношение к нему имеет истоки в характере человека. Так, условно паломников можно разделить на два лагеря — паломников-экстравертов и паломников-интровертов. Первые переживают поездки по святым местам именно так, как стандартно описывают их на страницах православных публицистических журналов христиане — восхитительные истории с обязательными случайными чудесами. Вторые... их не описывают. Их путешествия представляют, скорее, не сакральное географическое перемещение, а перемещение внутри себя. Паломничество для тех, кто живет своим внутренним миром, тоже действительно, и они систематически прокладывают в себе новые дороги и активно ходят по ним от одного к другим зданиям-умозаключениям. Замечу, что это не качество, которое выделяет человека из церковного общества и ставит его в авангарде, — это особенность характера, психики человека. Но есть в этом психотипе и то качество, которое крайне необходимо паломнику-экстраверту.

Святой Мелитон Сардийский (начало II века — ок. 190 г.) в своих «Эклогах» делится: «Иерусалим земной был ценен, но обесценился благодаря Иерусалиму вышнему... Ибо не в одном месте и не на малом участке земли пребывает слава Господня, но во всех пределах земли изливается благодать Его». В вере ранних христиан была важна священная история спасения: Крест и Воскресение Сына Божьего, через которые совершилось искупление всего человечества от греха и смерти, но совсем не важна была священная география. «Где бы ты ни был, Господь придет к тебе, если обитель души твоей окажется такова, чтобы Господь мог вселиться в тебя и ходить...». Когда тот же святой Мелитон посетит в середине

II века Иерусалим, о чем писал в своей истории Евсевий Кесарийский и что является первым историческим упоминанием систематического паломничества по Святой Земле, он будет интересоваться не местами, где жил Спаситель, а свитками Священного Писания для сверки канона ветхозаветных книг с теми рукописями, что были в его церкви.

Продолжая мысль святого, историк епископ Палладий Еленопольский (360–420 гг.) в своем «Лавсанке» существенно дополняет: «Для благочестивой цели с великим усердием обошел я пешком многие города и весьма многие села, также пещеры и все пустынные куши иноков... и просил преподавать мне первоначальное наставление в монашеской жизни». Заметен разительный контраст христианских путешествий-паломничеств как с языческими процессиями к святому «месту» для индивидуального очищения, так и с ветхозаветной верой в единственность Храма и культа в нем. Христиане всегда ехали и шли не к местам — ведь везде присутствует Воскресший Господь, не для принесения жертв — в каждом храме возносится бескровная Жертва, а к людям!

И время ничего не изменило за шестнадцать веков. Паисий Святогорец (1924–1994 гг.), повторая святого Григория Богослова, лишь подтверждает: «Смотри, в наши дни, путешествуя для того, чтобы получить небольшую пользу, ты в поездках, самолетах, гостиницах получишь, скорее, большой вред. Все пришло к обмирщению. Какую пользу можно получить, направляясь в духовное место и видя там великое мирское бесчинство? Для того чтобы все это пошло на пользу, надо быть очень сильным человеком... Все ищут покоя, но покой приходит к нам изнутри. И эти бедняжки, что паломничают от одной святыни к другой, хотя бы найти Христа, в то время

как Христос находится возле них. Имея возможность найти Его без труда, они утомляются и в конечном итоге не находят Его. Человек по-настоящему духовный не получает покоя от шатаний и любований разными достопримечательностями. Они для тех, кто страдает, потому что помогают им немного забыть свое расстройство. Человек духовный, имеющий божественное утешение, не нуждается в подобных вещах...».

Человек на обоих концах пути — вот фундаментальный постулат паломничества. Ищущий и жаждущий с одной стороны — и научившийся утешать жажду и озаренный Христом с другой. И только на этом законе можно надстраивать принципы продуктивного паломничества.

Первым принципом поездки группы неофитов должен быть не эстетический подход и не ослепление могуществом и монументальностью православной храмовой архитектуры, иконописи, а личная встреча с преуспевающим христианином, как называл спасающегося и спасающего святитель Игнатий Брянчанинов. В противном случае паломничество, не изменив формы, по содержанию останется туризмом.

В церковной жизни всегда есть соблазн ограничения ее узким кругом «своих» — семьи, прихода, братства, и как раз паломничества должны способствовать преодолению замкнутости и ограниченности, помочь лучше узнать многообразие церковной жизни, ее богатство и ее проблемы... Общение — всегда трудно. По словам архиепископа Пражского Сергия (Королева), «наша задача в жизни может быть сформулирована как искание общности в жизни с людьми, с которыми мы связаны. Больно сознавать, что много людей жалуется на одиночество. Обособленность от других действительно уг-

нетает человека, а единение, наоборот, дает бодрость, так как человек чувствует, что он в мире не затерян. Единение между людьми есть нить, переброшенная от земли к небу, к Богу, к Единящему центру. Единство, исходящее от сердца одного к сердцу другого, имеет в себе направление к единому центру — к Богу, ибо единение между людьми и есть жизнь, разделение же есть смерть».

Мои общие выводы, конечно, не исключают возможности приглашения в паломничество малознакомых с Церковью людей. Тем более что, согласно старой русской пословице, «плетью обуха не перешибешь», и я не буду уверять, что наши паломничества не имеют экономической подоплеки, а значит, и обусловлены массовостью. Но если во главе паломнической службы какой-либо епархии будет толковый менеджер с действительным желанием преобразования жизни нецерковных людей, то он будет время от времени мониторить цены в местных туристических агентствах и выставлять стоимость аналогичных поездок ниже. Именно этим принципом руководствуются простые обыватели, когда выбирают паломнический туризм. Иногда это, конечно, граничит с глупостью, когда в столичном или областном общественном транспорте можно прочитать объявление «Поездка к N-ской купальне близ N-ской часовни для удачного выхода замуж... зачатия и т. д.», либо уже якобы православным «со стажем» предлагается совершить несколько паломничеств к тому или иному монастырю в соседнем регионе, и эта многократность в Вышнем мире будет принята как путешествие на Афон или в Палестину! «Околосвятые» источники, эффект которых в большинстве случаев связан с переменной температуры тела и самовнушением, и вовсе стал заменителем евангельской заповеди счастья «блаженны

е» паломники

салим или Киево-Печерскую Лавру означает, что место его постоянного пребывания и священный центр мира суть точки единого организованного и иерархизированного пространства, придающего нашей жизни высший смысл. Паломник едет не любоваться достопримечательностями, а подтвердить свое почтение единым ценностям, которые пространственная удаленность не может ослабить. Совсем иначе ведет себя турист как центральная фигура постмодернистской эпохи. Он пересекает континенты, желая вкусить культурной экзотики, которая не более чем любопытна. Турист не ищет единого смысла; напротив, он пересекает границы различных культур, каждый раз рассчитывая увидеть нечто принципиально непохожее, невиданное. Чем выше дискретность социокультурного поля мира, тем острее удовольствие туриста. Его устроила бы полная мозаичность мира, населенного разными человеческими видами. Отталкиваясь от этой модели различий, и стоит настраивать возможного псевдо-паломника, учитывая, какими глазами он смотрит на вашу предстоящую поездку. Свяитель Иоанн (Максимович) описывал это явление как болезнь обездухотворенной интеллигенции, когда «требования и обряды Церкви они исполняют лишь постольку, поскольку это не мешает их больше европейскому, чем славянскому укладу жизни».

Иной полюс нашего социума ударяется в псевдоодухотворение всего, что ему встречается, и ему активно помогают в этом наши экскурсоводы. В течение десяти июльских дней этого года я посетил скандинавские страны. Так вот от наших провожатых я услышал до двадцати советов сделать манипуляции с местными предметами ради семейного счастья, здоровья, мужской силы, обогащения. Это были памятники, фонтаны, домашние животные, продукты питания, камни в мостовой, смотровые площадки и т.д. и т.п. Все пытаются сакрализировать, набивая оскомину и опресняя подлинные святыни!

И подобных мелких практических советов и казусов можно привести множество, но как бы мы не рассредоточивали внимание, озадачившись целью плодотворности паломничества неопитов, мы вновь вернемся... к человеку, как минимум к сопровождающему группу. На время поездки он должен стать идеальным, «иным»-«инаким», «временно исполняющим обязанности святого», поскольку еще неизвестно, встретят ли начинающие пилигримы такового в приближающейся обители?! Как вывод — поменьше сакральных мест, побольше сакральных встреч!

**Архимандрит
Вениамин (Погребной),
вице-ректор ПМДС.**

До балканських святинь

Балкани. Краса природи, спекотне сонце, гостинні люди... Особлива атмосфера радості серця завжди манила художників, поетів, зрештою, звичайних туристів до цього чудового місця на півдні Європи. Однак найбільшим скарбом Балканського півострову, без сумніву, є його святині. Нагода вклонитися їм випала викладачам та студентам Полтавської Місіонерської Духовної семінарії: проректору з виховної роботи протоієрею Ростиславу Денисюку, голові відділу релігійної освіти, катехизації та місіонерства Полтавської єпархії протоієрею Борису Кондрату, завідувачу іконописним відділенням Сергію Горбаню, викладачам іконописного відділення Антону Копачу і Тетяні Хаустовій, а також студентам цього відділення. Вони з 7 по 18 жовтня, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Філіппа, Ректора Полтавської семінарії, звершили паломництво до святинь Болгарії, Румунії, Греції, зокрема й Святої Гори Афон.

У Румунії паломники відвідали монастир великомученика Іоанна Сочавського та Нямецьку Лавру, у Болгарії завітали до монастиря преподобного Іоанна Рильського. В усіх трьох обителях полтавці приклалися до святих мощей великих подвижників — Іоанна Сочавського, преподобного Паїсія (Величковського), який подвизався в Нямецькій Лаврі, Іоанна Рильського.

На шляху до Святої Гори Афон у грецькому місті Фессалоніки представники Полтавської семінарії побували в храмі великомученика Димитрія Солунського, в якому зберігаються його святі мощі, що колись мироточили, й у храмі, освяченому на честь Софії Премудрості Божої (Αγία Σοφία). Обидва храми вражають незвичними формами: храм великомученика Димитрія — базиліка (ранній тип християнського храму, який являє собою будівлю витягнутої прямокутної форми, розділену всередині рядами колон або стовпів на поздовжні частини (нефи)), собор Святої Софії — рідкісний зразок храмової архітектури періоду іконоборства, що поєднує риси хрестово-купольного храму і тринефної базиліки. Ці ранньохристиянські візантійські пам'ятки Салонік включено до списку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Залишивши жінок на материковій частині Греції, чоловіча команда на чотири дні відправилася в чернений уділ Пресвятої Богородиці — на Святу Гору Афон. Там все просякнuto святістю: обителі, монастирські святині, каміння й стежки, яким впродовж століть ходили угодники Божі; життя насельників-афонітів наповнено благочестям і трудами... Доторкнутися до праведності вдається кожному в свою міру, яку зовні часто й не визначити. В скиту Успіння Богородиці (Панагія Ксілургу), що належить Свято-Пантелеймонівському монастирю, прочани за Божественною літургією причастились Святих Христових Таїн. А яскраві враження подарували Ватопед і Іврон, їхні чудові фрески й ікони.

Знову об'єднавшись, паломники відправились до гірського комплексу Метеори, що входить до списку двадцяти найвишарніших місць світу. Неординарність його полягає в поєднанні феноменального природного ландшафту з творінням людських рук. Грандіозні чотирьохсотметрові скелі, що височіють над Фессалійською рівниною, є дуже рідкісним явищем у природі. Ці дивні природні скульптури ніби підвішені у повітрі, від чого й отримали назву Метеори (від грецького «метеорос» — ті, що висять у повітрі). Перші подвижники з'явилися на неприступних скелях у XI столітті, а вже через триста років тут було двадцять монастирів. Найбільшого розквіту Метеори досягли в XVI столітті й славилися не менше за Афон. Після світових воєн і громадянської війни в Греції ця чернеча республіка зазнала занепаду, колишню велич відновлено лише частково: чернече життя відроджено в шести обителях.

Після Метеор паломники вирушили на острів Корфу, де в храмі святиителя Спиридона Триміфунтського помолилися перед його святими мощами.

Відвідали прочани-іконописці й іконописний дім Вуцина в Салоніках, де два роки тому викладачі іконописного відділення Полтавської Місіонерської Духовної семінарії проходили місячний курс підвищення кваліфікації.

Борис Тристанов: «Мне открылся малоизвестный пласт духовной культуры народа ...»

Организатор фотовыставки «Церковное деревянное зодчество Полтавской губернии», краевед Борис Тристанов до сих пор с восторгом смотрит на снимки, которые удалось перефотографировать в Киеве. А ведь начиналось всё довольно буднично: случайно узнал о том, что в Институте рукописей при Национальной библиотеке им. В. Вернадского хранится архив искусствоведа Таранушенко. Захотелось посмотреть, что в нём собрано. А со временем, по возможности, разместить увиденное на своём сайте «История Полтавы». Фотографии, обнаруженные в архиве, потрясли исследователя. Взгляду открылся малоизвестный пласт духовной культуры народа, явленный в храмах Полтавщины.

— Борис Юрьевич, в нашей беседе намечается по крайней мере две увлекательные истории: история коллекции Таранушенко (условно назовём её так) и то, как Вам удалось обнаружить этот клад. Сразу предупреждаю читателей: речь идёт не о монетах или драгоценностях, а об уникальных фотоматериалах. Тем не менее, чтобы определить их цену, а лучше сказать, значение для нашей культуры, потребуется не один десяток экспертов и любителей старины. Чем коллекция может заинтересовать полтавчан?

— Стефан Андреевич Таранушенко, имя которого Вы упомянули в начале беседы, — выдающийся украинский искусствовед и организатор музейного дела. А первым местом его работы после окончания Харьковского университета в 1917 году был наш город. В 1918–1920 годах он преподавал в Полтавском учительском институте на историко-филологическом факультете, а затем в Полтавском университете. В начале 20-х годов Таранушенко возвращается в Харьков. Его детищем на десяток лет становится музей украинского искусства.

— Небольшая Полтава, большой Харьков — в то время столица Украины... С каким багажом молодой учёный приступает к музейной работе?

— И с «полтавским» тоже. Думаю, как преподаватель, он был вхож в круг местных краеведов. А это были не только знатоки истории и культуры полтавского края, но и настоящие энтузиасты своего дела.

— Краеведческое движение вообще было очень популярным на Полтавщине. Ещё с конца XIX века. Вспомним хотя бы музей Полтавского земства (нынешний краеведческий). Он создавался в начале XX века при активном участии местного научного сообщества и краеведов-любителей. Но музей — это, как сейчас бы сказали, конкретный проект. В широком смысле — что эта деятельность дала краеведению, обществу, государству?

— Не будем касаться глобальных последствий. Тем более что смена власти в 1917 году многое в этих работах перечеркнула. Тем не менее к моменту появления С. А. Таранушенко в Полтаве здесь сложились прочные

краеведческие традиции. Этапную роль в их становлении сыграло появление в 1903 году Полтавской учёной архивной комиссии. Следующая веха — создание в 1906 году Церковного историко-археологического комитета.

— С чем, по-Вашему, связано участие Церкви в краеведческой деятельности?

— Понимаете, в те годы в обществе крепло осознание важности сохранения духовных святынь. А ведь именно церковная архитектура, искусство народных мастеров, создававших храмы, многое другое, что необходимо для богослужения, и воплощает лучшие устремления людей. Так было веками. Разобраться в этом и означает понять, что есть твоя Родина и кто ты сам.

Так вот, Полтавский церковный историко-археологический комитет ставил перед собой грандиозную задачу — сохранить церковную историю. А раз сохранить — значит, прежде всего, найти, изучить, зафиксировать. Более того, участники комитета, в который входили и особы духовного звания, и светские люди, хотели, чтобы каждый желающий мог увидеть предметы церковной старины, полюбоваться ими, оценить их историческую, художественную и духовную значимость. Так возникло Полтавское церковное древлехранилище — своеобразный музей, в который со всей Полтавской епархии собирали церковные облачения, иконы, старинные богослужебные книги.

Один только штрих к сказанному: судьба Пересопницкого Евангелия. Оно сохранялось в Полтаве. А сейчас мы видим, как на нём Президенты Украины присягают на верность своему народу.

— То есть Таранушенко было у кого поучиться в Полтаве?

— По крайней мере, тут были неравнодушные люди. И, что не менее важно, понимающие, что, как и зачем изучать. Возможно, полтавские учёные поправят меня, но именно в начальные десятилетия XX века в Полтаве сформировалась своя научная историко-краеведческая школа. И коллекция Стефана Таранушенко, с которой я познакомился в Институте рукописей, подтверждает это.

— Вы имеете в виду какие-то конкретные пересечения интересов?

— Научная деятельность невозможна без преемственности разных поколений исследователей. Вот пример. Три года назад я познакомился с историком Александром Олеговичем Савчуком. Он харьковчанин. Презентовал в Полтаве книгу «Таранушенко С. А. Научное наследие. Харьковский период». Савчук рассказал, как работал над этим изданием, какие материалы использовал. В разговоре упомянул, что существует архив Таранушенко и в нём среди публикаций, писем, набросков — около трёхсот фотографий, связанных с Полтавщиной.

— Как эти фото оказались в архиве?

— Я уже говорил, что несколько лет Таранушенко руководил музеем украинского искусства в Харькове. Это были 20-е годы — начало 30-х. В это время на Украине, как, думаю, и по всему тогдашнему Советскому Союзу создавались комитеты охраны памятников истории и архитектуры. Их целью было сохранение культурного наследия. И понятно, почему. Только что закончилась гражданская война. Многие исторические здания стояли бесхозными. Или были разграблены. Государство пыталось взять эти ценности под контроль. Таранушенко возглавлял Харьковский краевой комитет охраны памятников. Полтавская область находилась в сфере деятельности этой организации.

Георгиевский храм (1784 г.) в селе Нижние Млыны Полтавского уезда (теперь Полтавского района). Внешний вид с запада. Фотография К. Мощенко.

Петро-Павловский храм (1777 г.) в г. Гадяч. Внешний вид с юго-востока. Фотография К. Мощенко. 1920-е гг.

Покровский храм (1759 г.) в г. Зиньков. Внешний вид с запада. Фотография С. Таранушенко. 1928 г.

Преображенский храм (1786 г.) в г. Лохвица. Внешний вид с юго-запада. Фотография М. Филянского. Нач. XX ст.

Стефан Таранушенко.

А вообще, география работы комитет огромна. Я посмотрел архивные карточки, где указаны места фиксации памятников: кроме Полтавщины, в коллекции фотоснимков объекты Харьковской области, нынешней Сумской, Черниговской, Черкасской, Киевской. Этот шлейф изучения потом уходит на Западную Украину...

И что ещё важно. Среди фото, обнаруженных в архиве С. А. Таранушенко 20-х годов, — снимок знаменитой Покровской церкви, которая находилась в Ромнах. Сделан он был ещё в 1907 году. И там же — более поздние изображения храма, отснятые уже в конце 20-х годов.

— То есть Покровскую церковь фотографировали и до Таранушенко? Кто же и с какой целью?

— Фотографии сделал действительный член Петербургского археологического института Николай Макаренко по заданию Полтавского церковного историко-археологического комитета. В начале XX века в Ромнах ещё стояла старинная Покровская церковь — непревзойденный образец украинского деревянного зодчества. Кроме того, как известно, основателем храма был последний кошевой атаман-запорожец Калнышевский.

Так вот представьте, комитет решил музеефицировать уникальное сооружение. А для этого его описать, составить полные чертежи, разобрать в Ромнах и собрать в Полтаве. Что-то, конечно, отремонтировать и отреставрировать. Всё это было сделано, и довольно быстро: работа началась в 1907 году, а в 1909-м Покровский храм освятили на новом месте.

Материалы, отснятые Н. Е. Макаренко как подготовительные для музеефикации церкви, со временем

оказались в архиве Таранушенко. На фото, сделанных уже под его руководством, Роменская церковь представлена как достопримечательность Полтавы. К сожалению, этот памятник деревянного зодчества (само здание и уникальный иконостас) не сохранился. В 1943 году во время войны церковь была разрушена.

— Что ж, стоит поклониться тем людям, которые хотя бы в виде фотоснимков оставили нам память о старинном храме.

— Николай Емельянович Макаренко был репрессирован и расстрелян. Преследованиям подвергся и Таранушенко: его осудили к пяти годам лагерей. К счастью, остался жив. Трудился в разных музеях СССР. Пока, наконец, в 1953 году не перебрался в Киев. Много лет работал в системе Академии архитектуры. Считался прежде и считается до сих пор признанным знатоком украинского зодчества.

Связь между его наработками и наследием старшего поколения историков и краеведов, как видим, несомненна. Но я хочу подчеркнуть ещё и то, что и Макаренко, и Таранушенко были людьми высокой гражданственности и моральной чистоты. Поводом к заключению Николая Емельяновича стало его нежелание подписывать смертный приговор Михайловскому собору в Киеве. Он был единственным из числа экспертов, кто отказался поставить подпись под актом о сносе этого памятника древнерусской архитектуры.

Покровский храм (1770 г.) в г. Полтава. В 1908–1909 гг. перенесен в Полтаву из г. Ромен. Внешний вид с юго-запада. Фотография С. Таранушенко. 1926 г.

Покровский храм (1765 г.) в с. Антоновка Пирятинского уезда (теперь Варвинский район Черниговской обл.). Внешний вид с юго-запада. Фотография С. Макаренко. 1920-е гг.

Так же поступал и Стефан Таранушенко. Известно, что благодаря его вмешательству был спасён знаменитый колокол «Кызыкермен», снятый с Успенского собора в Полтаве, а также памятник Славы в центре нашего города. В 1930 году эти реликвии прошлого хотели отправить на металлолом.

— Итак, Вы оказались в Институте рукописей. Как можно обозначить массив материала, который мы обобщенно называем «коллекцией Таранушенко»?

— У меня не было возможности проанализировать весь архив учёного, да и не моя это задача. Что было в моём распоряжении? Разрешение дирекции института, очень ограниченные технические возможности (фотоаппарат для съёмки) и «на всё про всё» три дня.

В общей сложности удалось пересмотреть около полутора тысяч фотографий. С удивлением обнаружил, что огромная часть этого наследия практически не обработана архивистами. Я отбирал только то, что касается Полтавщины. Прежде всего фотоматериалы, представляющие такой срез нашей духовной культуры, как храмовое зодчество.

— Как бы Вы описали подход Таранушенко к фотофиксации памятников архитектуры?

— Как мне представляется, экспедиция выезжала в населённый пункт, например, какое-то село, где находился интересующий учёных культовый объект или дворянская усадьба. Здание фотографировали снаружи (со всех сторон), внутри, то есть интерьеры. Конечно, если сохранился иконостас и какие-нибудь богослужебные принадлежности — всё это тоже фиксировалось.

— Что из этого наследия Вы представили на выставке «Церковное деревянное зодчество Полтавской губернии»?

— По площади Полтавская губерния была значительно больше Полтавской области. Например, Роменский уезд был частью тогдашней губернии. Теперь это Сумская область. Исключительные по архитектурной ценности храмы находились в этих краях. Немало их было и в Зеньковском, Гадячском, Лохвицком и других уездах.

Готовя выставку в областной библиотеке, я пытался следовать тому же принципу, что и Таранушенко. Хотел показать зрителям внешний вид храмов, по возможности, их интерьеры и отдельные образцы декоративно-прикладного церковного искусства.

— За три дня пересмотреть такое количество материалов! Да ещё и перефотографировать больше тысячи! Не жалеете, что пришлось работать в таком темпе?

— Знаете, со мной произошла странная вещь. Интенсивность работы была так высока, что фотографии во время просмотра стали восприниматься как единая непрерывная лента образов, передающих мироощущение наших предков. Участь этого наследия известна. Практически всё из увиденного и запечатлённого в 20-е годы осталось только на фотографиях. Возможно, Таранушенко и его коллеги предчувствовали это. И как профессионалы-учёные, и как духовные наследники тех безвестных мастеров, которые творили на полтавской земле.

— Можно ли говорить о коллекции Таранушенко как о свершившемся открытии?

— Архивы ещё ждут своих исследователей. Надеюсь, сайт «История Полтавы», на котором я планирую разместить перефотографированные изображения храмов, поможет тем, кто интересуется церковной историей, найти свою тему.

Мне, например, интересно: как материалы, собранные репрессированным учёным, не были уничтожены? Ведь когда производились обыски, изъятию подлежали не то что научные работы — безобидные личные фото!.. Всё это требует тщательного изучения.

Среди всего, что мне удалось пересмотреть, есть одно удивительное фото. Собор Крестовоздвиженского монастыря, вход: побитые перекосившиеся двери и рядом на завалинке трое мужчин. Один — с папиросой. Курит у стены собора... Снимок относится к началу 30-х годов. И это, как понимаете, не только фиксация архитектурного объекта. Мы видим документ эпохи, страшное свидетельство того, что с этим народом уже можно делать всё, что угодно...

— Вывод угнетающий, но не окончательный. Выставку, подготовленную Вами, посетили многие полтавчане, книги С. А. Таранушенко переиздаются, а материалы, собранные им, вдохновляют новое поколение историков, архитекторов, художников...

— Фотографий, которые я увидел, хватит на многие годы работы. Даже сам Таранушенко не успел разобрать всего того, что снимал и зафиксировал в рисунках и описаниях.

У меня есть адрес-календарь Полтавской епархии 1895 года. В нём перечислены все тогдашние церкви, все священнослужители... Хочется перевести эту книгу в текстовый формат и фотографиями из архива С. А. Таранушенко проиллюстрировать. Ну, это дело будущего...

Беседу вела Людмила Нестуля.

Фрагмент иконостаса Покровского храма (1770 г.) в г. Ромнах. Фотография М. Макаренко. 1907 г. В 1908–1909 гг. храм перенесен в Полтаву.

Священное Писание в камне

Продолжение. Начало в №9.

Второй Иерусалимский храм

Втором Иерусалимском храме сведения скудны. Он был воздвигнут Зоровавелем (или Зрубавеллом, внуком царя Иехояхина) через 70 лет после разрушения Первого на том же фундаменте на горе Мориа, но уже не был так великолепен и не имел многих священных предметов, некогда украшавших храм Соломона, а главное — не было в нем Ковчега Завета, который служил свидетельством присутствия Божия в народе Израиля.

Строили Второй храм пять лет. При строительстве мастера использовали гладкие камни и дерево. Строительные работы финансировались из казны. По распоряжению персидского царя во множестве были возвращены священные сосуды, а некоторые устроены на добровольные пожертвования еврейского народа. В 515 ил 516 году храм был завершен и освящен. Ширина и высота храмового здания, согласно указу царя Кира (1Езд. 6:3), были равны и составляли 60 локтей (28,8 м).

Святынище в храме Зоровавеля ограждалось от Святого святых и от притвора так же, как и в храме Соломона — дверями и завесами. В Святынище, кроме алтаря кадильного, были всего один светильник и один стол для хлебов предложения. В Святом святых на месте Ковчега лежала мраморная плита, поскольку сам Ковчег Завета пропал. Существует предание, что сокровища древнего храма и Ковчег спрятаны в недрах Храмовой горы. По другой версии, главную святыню похитил Менелик, сын Соломона и царицы Савской (она приезжала с караваном из Эфиопии повидаться с Соломоном и испытать его мудрость, а вернувшись домой, родила сына). Менелик, посетивший Иерусалим для встречи с отцом, якобы увез Ковчег в Эфиопию, в свою резиденцию в Аксуме, и с тех пор он тайно хранится там в церкви Девы Марии Синайской.

К храму примыкали два двора со множеством боковых комнат и притворов с дверями, при которых стояли дверники из левитов. В этих помещениях в частности хранились привезенные книжником Эзрой (Ездрой) из Вавилонии золото, серебро и храмовая

утварь. На Офеле (южный склон Храмовой горы) и на территории между внешней стеной храма и городской стеной жили священники и храмовые служители.

Стены, окружавшие храм, по-видимому, не очень высоко поднимались над крышей. На расстоянии 10 локтей от их внешней стороны располагалась решетчатая изгородь высотой 10 ладоней, она охватывала храм со всех его сторон. За ее границу было запрещено заходить ритуально нечистым евреям и язычникам. Входы в нее напротив ворот с юга, востока, севера и запада охранялись.

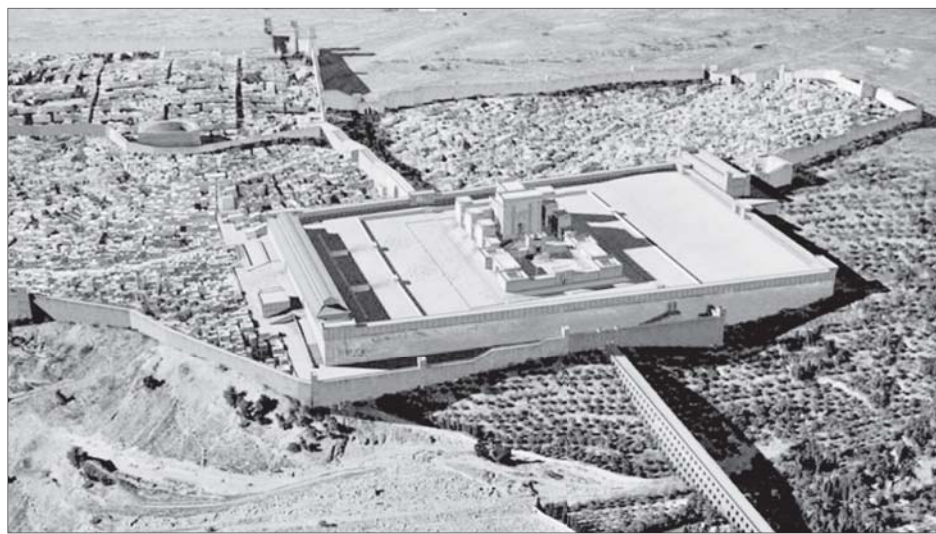
Город Иерусалим оставался еще малонаселенным, а городская стена — разрушенной...

Второй храм неоднократно подвергался поруганию язычников, был превращен в святилище Зевса Олимпийского, но был обновлен Иудой (Иехудой) Маккавеем — священником из рода Хасмонеев, овладевшим Храмовой горой в конце 164 г. до Р. Х.

Через пять веков после возведения, в царствование Ирода I Великого (время правления: 37 г. до Р. Х. — 4 г. по Р. Х.), скромный Второй храм подвергся кардинальной перестройке и стал красивейшим украшением Великого города. Он стал не только религиозным, но и политическим, юридическим, культурным, экономическим, финансовым центром еврейского народа. Но это была не единственная и не главная причина, по которой слава Второго храма превзошла славу Первого. Именно Второму храму суждено было принять в своих стенах Пресвятую Отроковицу Марию — Ковчег воплотившегося Слова Божия, простирать камни под стопы Господа нашего Иисуса Христа в дни Его земной жизни и отражать эхом слова Его проповеди, видеть и слышать святых апостолов.

Итак, в середине своего правления царь Ирод I принял решение реконструировать храм. Работы были начаты приблизительно в 22–19 году до н. э. и продолжались еще долго после смерти царя-строителя и губителя Вифлеемских младенцев, аж до 64 года н. э. Ко времени проповеди Мессии Христа строительство велось уже 46 лет (Ин. 2:20).

Размах проекта Ирода был колоссален. Вдвое (до 144 тысяч квадратных

Модель Иерусалима периода Второго храма.

метров) была увеличена площадь Храмовой горы, для чего вокруг нее возвели подпорные стены из огромных, весом до 100 тонн, тесаных камней. Одна из них, западная стена, сохранилась до наших дней и известна как Стена Плача. Здание храма было значительно расширено, его высота удвоена. Построенный из белого камня с отделкой мрамором, золотом и серебром, он возвышался над городом сияющей доминантой. «Внешний вид храма представлял все, что только могло восхищать глаз и душу, — писал современник событий второй половины I века по Р. Х. иудейский историк Иосиф Флавий. — Покрытый со всех сторон тяжелыми золотыми листами, он блистал на утреннем солнце ярким огненным блеском, ослепительным для глаз, как солнечные лучи. Чужим, прибывавшим на поклонение в Иерусалим, он издали казался покрытым снегом, ибо там, где он не был позолочен, он был ослепительно бел». Плоская крыша храма была окружена балюстрадой и уставлена золотыми заостренными спицами в локоть высоты, чтобы не допускать птиц садиться на нее.

Все отделения храма Соломона имелись и в храме Ирода: притвор, Святынище и Святая святых. Внутри притвора стояли два стола: мраморный направо, на него клали свежие «хлебы предложения» до того как их вносили в Святынище, и золотой налево, на котором помещались старые священные хлебы, предназначенные в пищу священникам. Святынище от притвора отделялось великолепной вавилонской завесой, богато расшитой, как и в Скинии, белым, голубым, алым и пурпуровым цветами, ее открывали в часы богослужений. «Великие врата» за завесой — двухстворчатые золотые двери — всегда были открыты, поскольку раскрывались с чрезвычайным трудом, для этого требовались совокупные усилия двух десятков священников. Над вратами была прикреплена огромная, в человеческий рост, золотая виноградная гроздь. В Святынище находились светильник, стол для хлебов предложения и жертвенник воскурения, или кадильный, на котором воскуряли фимиам. Именно здесь, справа от жертвенника, пророк Захария во время своей чреды увидел Архангела Гавриила, предвозвестившего ему о рождении сына, великого пророка Иоанна Предтечи (Лк. 1:11).

В глубине Святынища находилась самая сокровенная часть храма — Святое святых. Оно было кубическое, как и в храме Соломона, каждая сторона его почти достигала 2 м. Святое святых по-прежнему оставалось

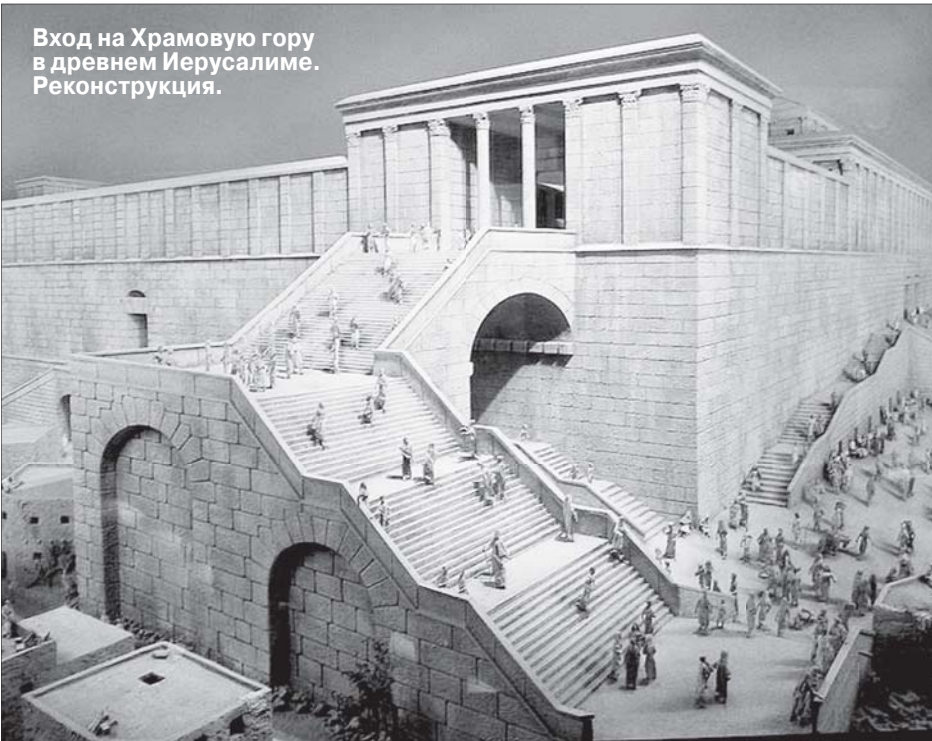

Первосвященник, воскуряющий фимиам. Гравюра на меди из книги Жака Банажа «Республика евреев». Амстердам, 1713 год.

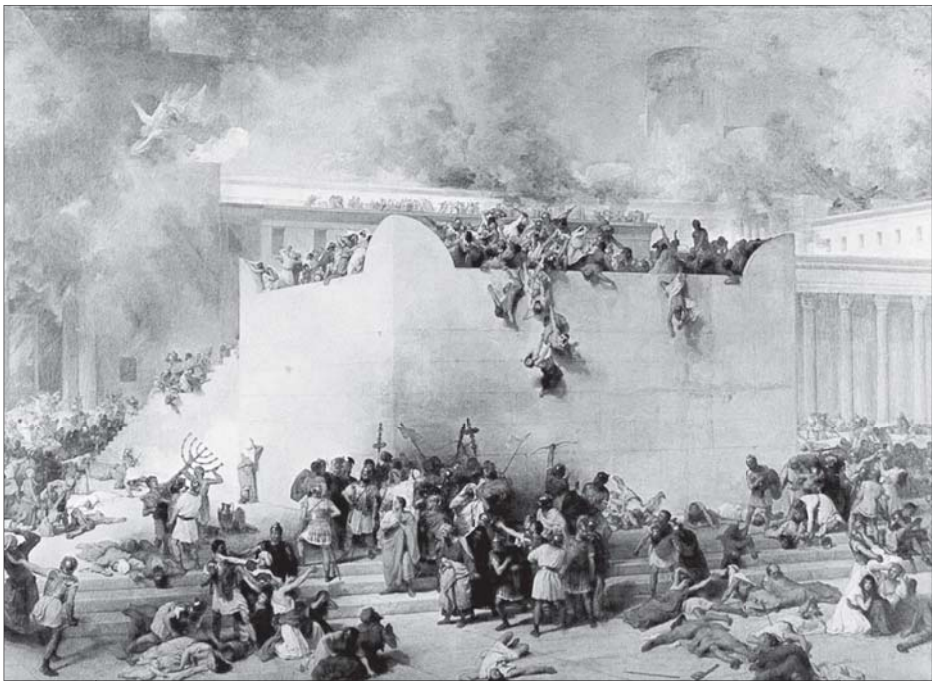
пустым, без Ковчега Завета, на месте которого лежал камень. Раз в году первосвященник входил туда, чтобы возжечь фимиам, и ставил кадильницу на этот камень. Именно в правление Ирода история человечества переходит из Ветхозаветного периода в Новозаветный. И Господь являет миру Пресвятую Богородицу, которая несравнимо выше Святого святых — «Пречистый храм Спасов, многоценный чертог и Дева, священное сокровище славы Божия... Сия есть селение Небесное» (кондак Введения во храм Пресвятой Богородицы). Но иудеи оставались слепы к пророческим предуказаниям и их исполнению.

От Святынища Святое святых отделялось завесой. Во время крестной смерти Спасителя именно эта завеса разорвалась надвое (Мф. 27:51), и находящиеся в храме увидели его «сердце», которое до сих пор не подобало видеть никому. Святые отцы толкуют это евангельское событие в нескольких смыслах. Во-первых, таким видимым образом была показано, что «уничтожена преграда между небом и землею, т. е. вражда между Богом и человеком, и что небо стало доступно для людей, потому что Иисус Христос, уничтожив эту преграду, возобновил нам этот доступ» (авва Иустин). Во-вторых, «как был обычай у иудеев в случае богохульства раздирать одежды, так теперь и храм Божий, как бы скорбя о смерти Бога, разорвал одежду свою, завесу» (блаженный Феофилакт Болгарский). В-третьих, «раздвигавшаяся завеса как бы плакала,

Вход на Храмовую гору в древнем Иерусалиме. Реконструкция.

Франческо Айец «Разрушение Второго храма во время Первой Иудейской войны (70 г. до Р. Х.)». 1867 год.

сокрушаясь о будущем разрушении храма» (преподобный Ефрем Сирий). «Раздранием завесы Бог показал, что от храма отступила Божественная благодать и что внутреннее его, т. е. Святое Святых, делается для всех доступным и видимым, что и исполнилось впоследствии при нашествии римлян» (авва Иустин).

Во время жизни Иосифа Флавия завеса была двойная, по-видимому, такой ее сделали иудеи уже после раздрания. Храм с западной, северной и южной стороны был окружен боковыми зданиями в три этажа, имеющими 38 комнат, соединявшихся витыми лестницами.

Следует отметить, что у Ирода было разногласие с иудеями по поводу архитектуры храма. В итоге достигнутого компромисса священникам, которые придерживались заветов отцов и восточных традиций, было предоставлено устройство непосредственно храма; переладка же дворов осталась за Иродом, приверженцем греко-римского стиля.

Дворов, окружающих здание храма, было три.

Двор священников, ближайший к храму, был несколько выше следующего за ним двора народа. Здесь совершались жертвоприношения и находился большой жертвенник всесожжений, подобный Соломонову, высотой около 6 м. К нему восходили по подъему с южной стороны. Перед жертвенником находился большой водоем для омовения рук и ног священников.

Двор народа был ниже двора священников, но выше двора язычников. Он был окружен с севера, востока и юга множеством зданий с галереями, выходящими внутрь двора, а извне — каменным барьером с греческими и латинскими надписями, запрещавшими язычникам под страхом смерти входить сюда. Вспомним, как негодовали иудеи, подумав, что апостол Павел ввел в храм (т. е. за черту барьера) эллина Трофима (Деян. 21:28–29).

Двор народа имел два отделения — для женщин и мужчин. Отделение для женщин было пятью ступенями ниже отделения для мужчин, от которого отделялось невысокой стеной. В этой стене был вход к храму от главных, восточных, или Никаноровых, дверей, которые по богатству материала и изяществу украшений назывались Красными вратами. Это перед ними святые апостолы Петр и Иоанн, идя в храм на молитву (уже по Вознесении Господа Иисуса Христа), увидели хромого от рождения и исцелили его (Деян. 3:1–10). Отделением для мужчин окружался двор священников с севера, востока и юга.

Помещения в зданиях этого двора были предназначены для разных лиц, а также для хранения предметов,

необходимых для священнодействий. При этих зданиях находился народ иудейский в дни праздников. Здесь открывались глаголы вечной жизни слушающим Господа, когда Он учил в храме (Лк. 19:47).

Двор язычников был огромен. По периметру его украшала мраморная 14-метровая коринфская колоннада, поддерживающая галереи. Восточная ее часть называется в Евангелии притвор Соломонов, где ходил Иисус (Ин. 10:23) и куда после чудесного исцеления хромого сбегался за апостолами весь народ (Деян. 3:11). Самая пышная и величественная — базиликальная «Царская колоннада» — венчала южную стену Храмовой горы, от нее вниз

вела роскошная лестница. Пол под галереями был вымощен разноцветными камнями; кровли также были устроены с царской щедростью; множество фонтанов даровали отдохновение тысячам пришедших.

Из двора язычников вели в город шесть ворот. На северной стороне, между колоннами, было два выхода: один на помост Гаввафу, другой к Овчим воротам.

Во дворе язычников происходила продажа жертвенных животных и обмен церковной монеты на гражданскую. Из этого-то двора Спаситель, по ревности к Дому Божьему, два раза изгонял торгующих (Мф. 21:12–13; Лк. 19: 45; Ин. 2:13–21).

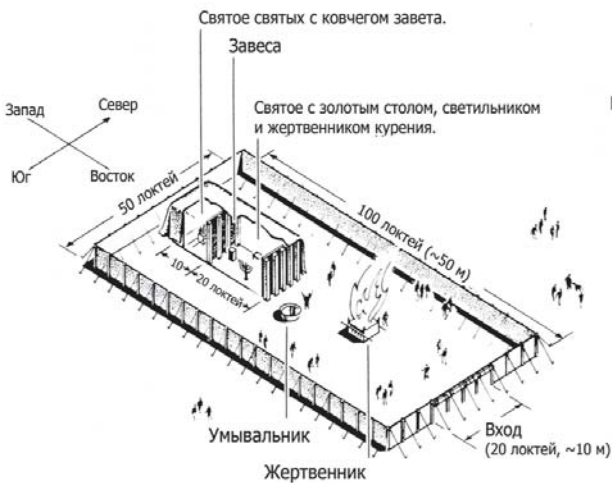
Полностью храм был закончен в 64 году по Р. Х., а в 70 году римские воины под предводительством Тита не оставили камня на камне от Иерусалима и главной его святыни, сжегши ее до тла. Так исполнились слова Христа, плакавшего об участи города и его жителей, не познавших «времени посещения» своего (Лк. 19:41–44; 21:20–21).

Согласно преданию, оба разрушения Иерусалимского храма — в 586 г. до н. э. вавилонским царем Навуходоносором и в 70 г. н. э. Титом Флавием Виспацианом — произошли в один и тот же день.

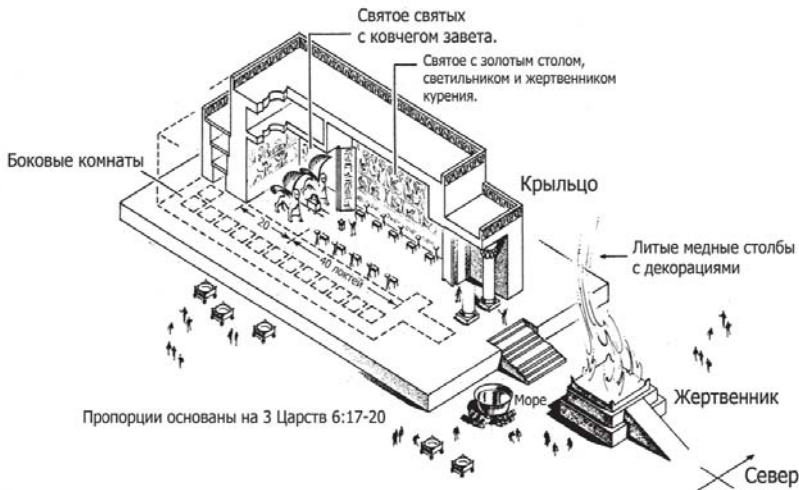
Иерей Олег Степанов.
Продолжение следует.

Храм в различные эпохи

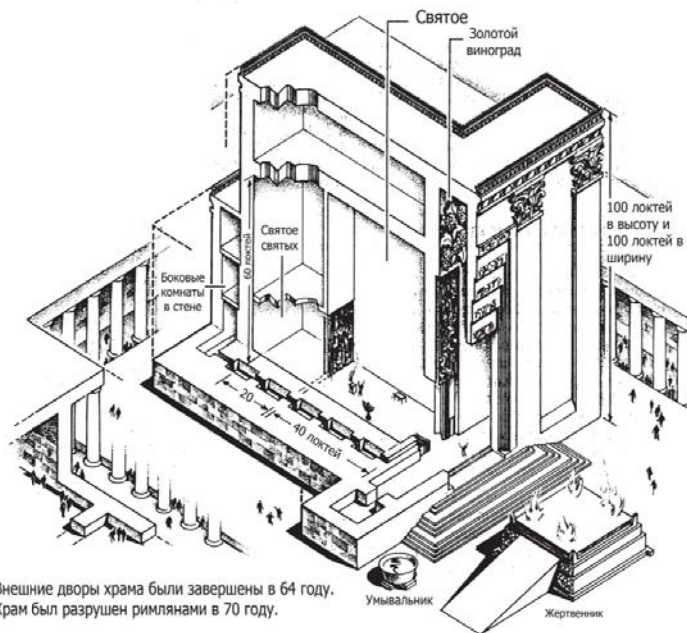
Скиния во дни Моисея

Храм Соломона (960—586 г.г.)

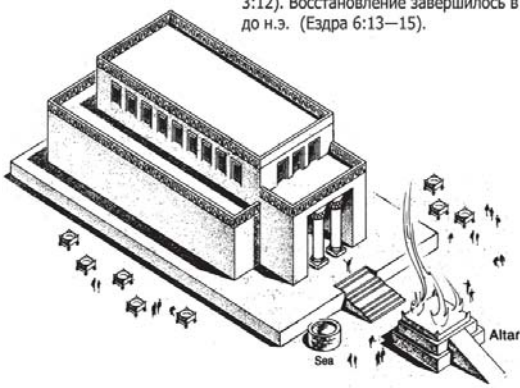

Храм Ирода (20 г. до н.э.—70 г. н.э.)

Храм Зоровавеля

Восстановление началось в 536 г. до н.э. на руинах предыдущего храма. Те, кто видел первый храм выражали сожаление (Ездра 3:12). Восстановление завершилось в 516 г. до н.э. (Ездра 6:13–15).

К летописи полтавского храма святых апостолов Петра и Павла

Окончание. Начало в № 6, 7, 10.

Как и следовало было ожидать, ответа на письмо матушки «сверху» не последовало. Но она прекрасно понимала, что её обращение к верховному лицу поможет ей уверенней апеллировать в полтавские инстанции. Упорно продолжая свои ходатайства, 27 июня 1939 года жена заключённого письменно обратилась к Наталье Александровне Рыбкиной в полтавскую юридическую консультацию. «Я совершенно не компетентна в судебных делах, — объяснялась Екатерина Петровна, — но думаю, что защита может и должна всемерно способствовать благоприятному разрешению всяких непонятных и запутанных эпизодов в деле подзащитного. И вот, будучи уверена в полной невиновности своего мужа Рыбальченко М. Г., я прошу защиты, в данном случае Вас, тов. Рыбкина, не найдёте ли Вы возможности предъявить прокуратуре, как материал, копию моего заявления на имя Сталина, посланного 1 марта и полученного в Москве 3 марта с. г., что явствует из ответного сообщения на моё имя. Ведь, собственно говоря, это заявление должно было быть в прокуратуре, если бы затерялось где-то в дороге, ибо не могу я допустить, чтобы от Сталина кто-либо уходил не услышанным, отвергнутым, неудовлетворённым так или иначе».

Какую именно консультацию предоставила товарищ Рыбкина матушке Екатерине, сказать трудно. Судя по всему, юрист посоветовала Рыбальченко обратиться в Верховный Суд СССР.

Спустя несколько месяцев, в ноябре 1939-го, Екатерина Петровна повторно написала в полтавскую консультацию письмо следующего содержания: «Дорогая Наталья Александровна! Перед кассацией по делу моего мужа М. Г. Рыбальченко к Верховному Суду я обращалась к Вам со своей стороны. Я чувствую в Вас “человека” и потому иду к Вам с полным доверием и надеждой».

От Вас, от Вашего искусства зависит судьба моего мужа, и я убеждена, что Вы его спасёте: ведь я не прошу ни компромиссов, ни каких-либо натяжек, я молю только постоять за истину, за правду.

10-го числа, когда я была здесь и не стала Вас, я говорила с Вашим заведующим, и он меня очень ободрил, сообщив от том, что соц. полож. не будет уже таким решительным тормозом, если защита сумеет взять правильный подход, и что он сам, кассируя дело иеромонаха церковного, которому здесь дали 6 лет, так обосновал своё заявление, что в Киеве сняли 3 года. Вам же, я думаю, нетрудно постоять за правду в деле моего мужа: она не только ясна, она, как говорят, “глаза колет”. Правду эту видят все, у кого глаза открыты: её не захотел видеть Полтавск. Облсуд. Его решение невозможно даже осмыслить, не только согласиться с ним...

Служба его была легальной, на законном основании и совершенно безупречной в отношении совласти. Наконец, если суд ставит ему в вину его недальновидность в отношении общей судьбы религии, то он уже за это понёс достаточное наказание, просидевши в тюрьме два года и потерявши всякую трудоспособность из-за ряда болезней, нажитых за эти годы.

Я хочу думать, что в нашем Союзе суд, а особенно Высший (Верховный) справедливо и беспристрастно определяет действительных преступников и мнимых, оклеветанных, каким является мой муж М. Г. Рыбальченко.

Если нарушить операцией тело человека, то суд оперирует душу и — какой ужас получается, если диагноз поставить неправильно, — и операция не спасает, и губит».

Однако при всех надеждах на помощь товарища Рыбкиной возня по делу протоиерея Макария Рыбальченко ещё долго не прекращалась. Да, собственно, юрист в этом деле особо ничего и не решала, ибо участь церковника уже была предначертана другой, безальтернативной и далеко не гуманной инстанцией, «рубившей» приговор «без суда и следствия». Дамоклов меч над главой осуждённого уже практически был поднят.

Но его любящая супруга, не зная об этом, продолжала усердно маяться между обнадеживающими её инстанциями. Об этом свидетельствуют некоторое документы.

Вот заявление по кассационному делу Рыбальченко Макария Георгиевича:

«При рассмотрении дела моего мужа Рыбальченко Макария Георгиевича я умоляю Верховный Суд СССР, во имя справедливости, обратить внимание на то, что показания свидетелей обвинения не были проверены показаниями начальника и инспектора милиции, которые увели Рыбальченко с пожара (16/IX 37 г.) для обыска и затем увезли с собой...

В течение 25-летней службы Рыбальченко никто не видел в нём ничего вредного для Соввласти. Приписываемые ему моменты агитации неестественны и невероятны, на что он буквально неспособен, помимо морально-психических оснований, уже в силу его физических недочётов: большой глухоты и большой близорукости, которые налицо, что всегда может проверить медкомиссия.

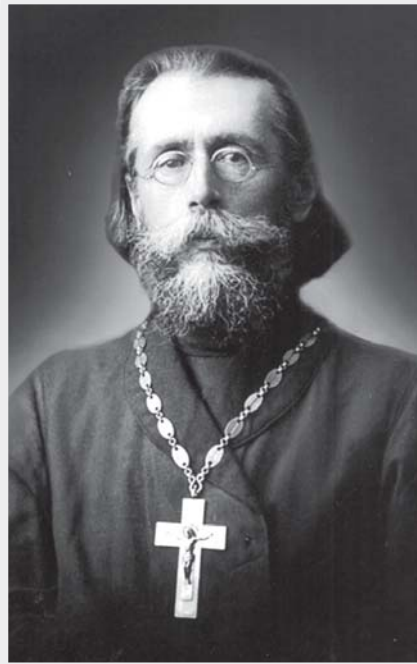
Я со своей стороны прошу Верховный Суд СССР освободить моего мужа Рыбальченко М. Г., полного инвалида и старика 61 года, или же назначить пересмотр его дела. 20/I 1940 г.»

Заявление в Верховный Суд СССР:

«Прокурору Верховного суда тов. Панкратову. Прошло уже ½ года со времени подачи на имя Председателя Верховного суда жалобы в порядке набора по делу Рыбальченко Макария Георгиевича защитницей Рыбкиной. Прошло около полугода со времени подачи моего заявления по тому же делу Верховному Суду СССР (20.I.1940). Надеюсь на скорый пересмотр дела Рыбальченко М. Г., посылаю при деле копию своего заявления, не будучи уверена в том, что моё заявление в своё время получено было в Верховном суде и не затеряно. Считаю нужным добавить, что глухота моего мужа Рыбальченко М. Г. настолько ясна и неоспорима, что во всех тюрьмах, где он был (в Полтаве, Кременчуге и Лубнах), мне начальником тюрьмы давалось специальное разрешение при свидании говорить с мужем через решётку на правое ухо, в котором одном остался самый незначительный процент слуха.

Состояние здоровья моего мужа вообще таково, что в период от начала ноября до 22 апр. 40 г. медкомиссия из Харькова возвращала его в Полтаву 3 раза.

Прошу Вас, товарищ Верховный прокурор, принять во внимание выше

Протоиерей Макарий Рыбальченко.

выложенные мотивы, насколько возможно, ускорить пересмотр дела Рыбальченко М. Г. 30/VI 1940 г.»

Физическое состояние отца Макария особо беспокоило его родных. В полтавской тюрьме он сильно ослаб. Собственно, об этом свидетельствует даже его почерк (менее каллиграфичный и ровный по сравнению с прежним), которым написаны два его последних письма к родным.

Первое из них, датированное февралём 1940 года, было отправлено из полтавских застенков. В нём батюшка писал: «Здравствуйте мои родные, дорогие мои Катя, Володя, Люля и Миша (да родненькая передай им мой привет, а сейчас ты одна скучаешь). Соскучился и я очень. Нам разрешили один раз в месяц писать письма и получать ответы, один раз в месяц иметь свидания по выходным дням и получать передачу».

В передаче клади всякий раз штук 4-5 цыбули, только большой, белой, сладкой и одну головку чеснока; а также время от времени мыла. Последний третий перевод получил 19. I. и начал его тратить — расходуются скоро деньги... Нужны будут мне верхние рубахи (если бы чёрного цвета, карманов побольше, просторна) две, их дядя Ювеналий (брат отца и тоже священник. — Т. Ч.) поможет соорудить — скажите там. При свидании скажу, что ещё нужно будет мне, а пока крепко целую мою родненькую Катю и желаю быть бодрой и здоровой. Родных целуй, близким мой поклон и привет. До свидания. Любящий папа. М. Р.»

Последнее послание семье пришло от отца Макария уже с лубенской тюрьмы, куда его перевели весной 1940-го. Оно было, пожалуй, самым кратким из всех предыдущих писем батюшки. Он обращался к жене и просил передать ему рубаху, картуз, устилки для туфель,

эмалированную кружку и немного продуктов — самую простую колбасу и масло. «Извините, что обременяю, — писал заключённый. — Спасибо! Крепко целую родненькую, Володю и Люлю с Мишей. Прочих родных целуйте. Близким и знакомым привет. Если бы конфеты смоктальные — кашель у меня. Любящий папа».

В это же самое время матушка, выбиваясь из последних сил, продолжала бороться за освобождение супруга. 21 июля она отправила ещё одно заявление к Верховному прокурору. Оно было таковым:

«Дело моего мужа Рыбальченко Макария Георгиевича, осуждённого Полтавским облсудом по ст. 54-10 на пять лет в порядке набора было пересмотрено Верховным Судом СССР, и 29 июня 1940 г. состоялось такое о нём определение: “Дело прекратить и из-под стражи освободить”. Таким определением Верховного Суда СССР от 24 июня я и моя семья были удовлетворены и очень обрадованы, как актом высшей справедливости. Но Рыбальченко М. Г. до сих пор не освобождён из-под стражи».

17-го июля нами послана была телеграмма-молния по данному делу Председателю Верховного Суда СССР, 19 июля сын ездил в Лубны, но ни Начальник Тюрмы, ни Начальник НКВД ничего не знают. 20 июля справки по данному делу в надлежащих учреждениях Полтавы не дали никаких результатов. А между тем физическое и моральное состояние Рыбальченко М. Г. дошло до последней степени изнеможения. Он погибнет в тюрьме, если не будет освобождён немедленно».

Прошу Вас, Товарищ Верховный Прокурор, я и семья моя сделают всё возможное для скорейшего освобождения из Лубенской тюрьмы моего мужа Рыбальченко М. Г.»

Но из Киева в ноябре того же года на её ходатайство последовал краткий и безоговорочный ответ: «Ув. тов. Рыбальченко! Согласно В. письма мною поручение о защите В. мужа в Верховном суде было принято. Однако, к сожалению, вынужден сообщить, что нам не повезло. Верховный суд при рассмотрении Дела приговор утвердил, т. е. оставил те же 5 лет. Теперь, если пожелает он, то может подать жалобу в порядке надзора в Верховный Суд СССР в Москву. Вот всё. Адвокат (подпись)».

Это был роковой удар для семьи Рыбальченко, в особенности для Екатерины Петровны. Но вскоре последовал следующий. В этом же году жизнь батюшки-страдальца оборвалась в лубенской тюрьме. Как и при каких обстоятельствах это случилось, ведомо лишь одному Господу. Тело умершего родным не выдали. Лишь указали примерное место погребения покойных узников. Позже Рыбальченко установили там небольшой деревянный крест, дабы он символически напоминал могилку священника.

Прошли десятки лет. Наступило время покаяния. Постановлением прокурора Полтавской области от 22 июня 1990 года, составленного на основании Указа Президиума Верховного Совета СССР от 16 января 1989 года «О дополнительных мероприятиях по возобновлению справедливости относительно жертв репрессий, имеющих место в период 30–40-х и начала 50-х годов», священнослужитель Макарий Рыбальченко был реабилитирован.

Вечная память истовому служителю Божьего престола, исповеднику и страдальцу за веру протоиерею Макарию!

Татьяна Черкасец.

Лубны — город, где в тюремных застенках оборвалась жизнь протоиерея Макария Рыбальченко.

При єпархіальному відділі благодійності та соціального служіння працює центр «Благо»

З благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, з 15 жовтня 2012 року при відділі благодійності та соціального служіння Полтавської єпархії Української Православної Церкви діє центр «Благо».

Основні напрямки діяльності:
збір пожертвувачів — одягу, взуття, медикаментів, засобів гігієни тощо;
розподіл гуманітарної допомоги між категоріями громадян, яким потрібна допомога;
надання духовної підтримки;
інша допомога.

Пункти збору та розподілу гуманітарної допомоги організовані в храмі святих мучениць Віри, Надії, Любові та матері їхньої Софії (проспект Першотравневий, 23) й у Петропавлівському храмі (м. Полтава, мікрорайон Дублянщина, вул. Низова, 38).

Скриньки з анкетами «Потрібна допомога» та «Хочу допомогти» розміщені за адресами: храм святого апостола Андрія Первозваного (вул. Сінна, 3а); храм святих мучениць Віри, Надії, Любові та матері їхньої Софії (проспект Першотравневий, 23).

Увага! Центр «Благо» має потребу у волонтерах і благодійниках.

Контактні телефони:
(050) 259-40-83 (отець Андрій);
(099) 942-19-98 (Аліна);
(095) 156-62-98(Ольга).

Богослужіння

У храмі Всіх святих землі Полтавської

щосуботи звершується всеношна, яка починається о 17.00, щонеділі — Божественна Літургія о 8.00.

Крім того, відбуваються заняття, організовані при Серафимівському храмі: щосуботи о 13.00 — заняття дитячого хору, щонеділі о 16.00 — недільна дитяча школа, по закінченні вечірнього богослужіння о 18.00 у Серафимівському храмі — заняття для дорослих зі Святого Письма.

Храм знаходиться у цокольному приміщенні управління Полтавської єпархії за адресою: Полтава, вул. Героїв Сталінграда, 1-б.

У тимчасовому храмі, що на місці будівництва Андріївської церкви

З благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, у тимчасовому храмі на місці будівництва Свято-Андріївської церкви в Полтаві (вул. Сінна, 3-а) щоденно звершуються богослужіння добового кола: вечірнє богослужіння — о 18.00, Літургія — о 8.00. Запрошуємо всіх бажаючих помолитися на місці будівництва нового православного храму.

Запрошуємо на недільні та святкові богослужіння у храм Архистратига Михаїла у с. Щербанях

Всеношна — о 18.00.

Літургія — о 9.00.

Дістатися до храму можна маршрутним автобусом від зуп. «Центральний ринок» у Полтаві.

Зверніть увагу!

Православний магазин

Для вас широкий асортимент духовної літератури різних напрямків (Святе Письмо та тлумачення, життя та твори святих і подвижників благочестя, духовні поради, питання православної медицини, література для духовенства тощо). Ікони, утвар.

Чекаємо у Полтаві за адресами: вул. Шевченка, 54, (2-й поверх) з 8.00 до 16.00, крім понеділка.

Торговельний центр «Київ» вул. Зінківська, 6, (3-й поверх, праве крило) з 9.00 до 21.00 без перерви та вихідних.

З благословення Високопреосвященнішого Филипа, митрополита Полтавського і Миргородського

Проводяться духовно-просвітницькі лекції-бесіди з тем:

- ❖ Старий Завіт,
- ❖ Новий Завіт,
- ❖ Діяння та послання святих апостолів.

Лекції-бесіди проводять священнослужителі та миряни, які мають відповідну освіту.

Заняття відбуваються:

- щочетверга (для всіх бажаючих),
- щонеділі (молодіжне спрямування)

о 19.00 в цокольному приміщенні церковноприходського будинку при Свято-Макаріївському соборі за адресою: м. Полтава, вул. Лялі Убийвовк, 2.

Оформити передплату на «Відомості Полтавської єпархії» можна з будь-якого місяця в будь-якому відділенні «Укрпошти»:

ф. П - 1	Державний комітет зв'язку та інформації України											
	АБОНЕМЕНТ											
	на газету											
	01125											
Відомості Полтавської єпархії			Кількість комплектів			1						
на 2014 рік по місяцях												
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Куди												
поштовий індекс												
адреса												
Кому												
ДОСТАВНА КАРТКА-ДОРУЧЕННЯ												
на газету												
01125												
Відомості Полтавської єпархії			Кількість комплектів			1						
Вартість	передплати											
	переадресування											
на 2014 рік по місяцях												
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
поштовий індекс						місто, село						
						область						
код вулиці						район						
буд.		корп.		кв.		вулиця						

До святинь храмів Полтави

Макаріївський кафедральний собор
(вул. Лялі Убийвовк, 2-а, тел. +38 (0532) 59-25-76)

Горбанівська ікона Божої Матері
(читання акафіста за вечірнім богослужінням у неділю о 17.00)
Ікона прмч. Макарія з часточкою мощей
(читання акафіста за вечірнім богослжінням у четвер о 17.00)

Хрестовоздвиженський монастир
(вул. Свердлова, 2-г, тел. +38 (0532) 56-14-68)

Мощі свт. Афанасія (Вольховського)
(молебень свт. Афанасію з читанням акафіста щоденно о 10.00)
Ікона Божої Матері «Оўпові́ніє всѣ́хъ конці́въ зѣмлі́»
(читання акафіста за вечірнім богослужінням у неділю о 16.00)

Спаський храм
(вул. Жовтнева, 10, тел. +38 (05322) 2-86-29)

Ікона Божої Матері «Троєрѣ́чниця»
(молебень з акафістом у неділю о 16.00)

Храм мученика Іоанна Воїна
(вул. Маршала Бірюзова, 64-б, тел. 65-70-07)

Ікона мч. Іоанна Воїна з часточкою мощей
(читання акафіста мч. Іоанну Воїну за вечірнім богослужінням у неділю о 17.00)
Ікона Божої Матері «Вісцарі́ця»
(читання акафіста у вівторок о 9.30)
Ікона Божої Матері «Оўтолі́ моѧ́ пєчѧ́ли»
(читання акафіста в четвер о 9.30)

Андріївський храм
(вул. Сінна, 3-а, тел. 56-93-49)

Ікона мц. Наталії з часточкою мощей
(читання акафіста мчч. Адріану і Наталії за вечірнім богослужінням у неділю о 18.00)
Ікона Богородиці «Нє́пикѧ́емаѧ Чѧ́ша»
(читання акафіста у вівторок о 9.30)

Свято-Троїцький храм
(вул. Свердлова, 2-г, тел. +38 (0532) 56-14-68)

Ікона «Соші́твіє Свѧтѧ́го Дѧ́ха»
(молебень Святому Духу в среду о 12.00)
Ікона свт. Миколая Чудотворця з часточкою мощей
(молебень свт. Миколаю в четвер о 12.00)

Пантелеймонівський храм
(вул. Фрунзе, 64, тел. +38 (0532) 53-21-58)

Ікона вмч. Пантелеймона з часточкою мощей
(читання акафіста вмч. Пантелеймону у вівторок о 12.00)
Ікона свт. Миколая Чудотворця
(читання акафіста свт. Миколаю в четвер о 12.00)

Храм святих мучениць Віри, Надії, Любові
(проспект Першотравневий, 23, тел. 2-16-59)

Ковчег з часточкою мощей свт. Іоасафа Белгородського
(читання акафіста свт. Іоасафу Белгородському в суботу о 9.30)
Почаївська ікона Божої Матері
(читання акафіста за вечірнім богослужінням у неділю о 17.00)

Вознесенський храм
(вул. Зоряна, 2, тел. +38 (0532) 66-16-23)

Ікона Божої Матері «Владі́мірскаѧ Пѧ́скарѣ́вська»
(читання акафіста у неділю о 17.00)

Серафимівський храм
(вул. Героїв Сталінграда, 1-б, тел. +38 (0532) 59-58-49)

Ковчег з часточкою мощей прп. Серафима Саровського
(читання акафіста прп. Серафиму Саровському за вечірнім богослужінням у неділю о 17.00)
Ікона Богородиці «Нє́пикѧ́емаѧ Чѧ́ша»
(читання акафіста в середу о 9.30)
Ікона Богородиці «Вѧ́ ро́дахъ Помѧ́щница»
(читання акафіста в п'ятницю о 9.30)

Оформити передплату на «Відомості Полтавської єпархії» можна з будь-якого місяця в будь-якому відділенні «Укрпошти»:

Зворотній бік форми СП-1

(Абонемент)

На абонементі повинен бути проставлений відтиск касового апарата. При оформленні передплати (переадресування) без касового апарата на абонементі проставляється відтиск календарного штампа відділення зв'язку. У цьому разі передплатнику видається абонемент з квитанцією про оплату вартості передплати (переадресування).

(Доставна картка-доручення)

Передплатник із сплачених ним коштів за передплату доручає Розповсюджувачу сплатити Видавцю суму в розмірі видавничої вартості передплаченого видання на умовах і в строки, визначені Розповсюджувачем.

Вітаємо

Редакція газети «Відомості Полтавської єпархії» щиро вітає кліриків Полтавської єпархії з ювілейними датами, які вони святкуватимуть у грудні 2014 року:

протоієрея Іоанна Рошка, настоятеля Вознесенського храму села Кошманівка Машівського району, з 10-річчям священицької хіротонії, яке він святкуватиме 4 грудня;

священника Сергія Крутька, настоятеля Покровського храму села Білоцерківка Великобагачанського району, з 10-річчям священицької хіротонії, яке він святкуватиме 19 грудня;

а також черницю Зою (Хоменко), насельницю Полтавського Хрестовоздвиженського монастиря, з 80-річчям від дня народження, яке вона святкуватиме 26 грудня.

Важливо

Шановні батьки!

У загальноосвітніх школах Полтавської області запроваджено культурологічний предмет духовно-морального спрямування «Біблійна історія та християнська етика» для 1 – 11 класів на факультативній основі.

Його викладання можливе за умови, якщо батьки школярів висловлять письмове бажання. Для цього необхідно написати відповідну заяву на ім'я директора школи. Для того щоб предмет «Біблійна історія та християнська етика» був запроваджений як класний або міжкласний факультатив, його повинні вивчати мінімум вісім учнів. Шановні батьки! Якщо ви прагнете виховати дітей духовними, високоморальними людьми, скористайтеся можливістю й потурбуйтеся про введення предмету «Біблійна історія та християнська етика».

ВИДАННЯ ПОЛТАВСЬКОЇ ЄПАРХІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ

Продолжение. Начало в № 2(2012)–7, 9, 11, 12(2013), 1–10.

*Яблоново. Окончание
служения благочинным.
1902–1910 гг.*

9 мая, Николину дню, квартира была совершенно готова — и на другой день я решил переезжать в Яблоново. Само собою понятно, что я был очень заинтересован, чтобы прихожане мне помогли в этом деле; кроме того, из такого или иного отношения их к этому делу я бы мог заключить, насколько действительно мой переход в Яблоново является для них нежелательным. Отслуживши 9 мая литургию, я в обычное время сказал проповедь на тему из жизни святого Николая, в конце которой поблагодарил их за внимательное отношение ко мне, ихнему пастырю, которое я усматриваю в том, что они так тщательно отремонтировали мою квартиру, войти в которую без ремонта было небезопасно (sic! прихожане в ремонте решительно никакого участия не принимали); теперь, добавил я, им остается еще завершить свое внимание ко мне, оказав мне помощь при перевозке, о чем я их и прошу; при этом я добавил, что никто их к этому принуждать не будет, что это дело чисто доброй их воли, а потому всякий, кто желает оказать мне свое внимание и усердие, чтобы завтра утром явился бы со своею подводой в Филипповичи.

Видимо, моя речь им понравилась, а моя благодарность им польстила, потому что на следующий день утром, как только я проснулся, я увидел, что весь мой двор полон подводами: их явилось так много, что им нечего даже было брать. Благодаря этому мы ничего не упаковывали, а складывали на подводы все так, как стояло в комнате, забрано было даже то, что я никак не думал брать; несмотря на это, многим подводам пришлось вернуться порожняком, так как брать больше было решительно нечего. С последней подводой выехал и я. По дороге мы встретили еще несколько подвод, ехавших за моими вещами из удаленных хуторов, но им было сказано, что их помощь уже не нужна. Увидевши эту картину, отец Александр был поражен: в числе приехавших за моими вещами прихожан он узнал некоторых из тех, которые выражали пред ним недовольство моим перемещением в Яблоново и упрашивали его остаться у них священником. При помощи тех же прихожан и явившихся им на помощь нескольких женщин-соседей вещи были перенесены в комнаты, очищены от пыли и уставлены по своим местам, так что к полудню все было готово и я очутился в Яблонове, как будто бы никогда из него не выезжал.

Я очень сердечно простился с отцом Александром, которого успел узнать и полюбить за время нашего совместного жительства; впоследствии он сделался для меня самым близким человеком

и другом не только во время моего жительства в Яблоново, где он был почти ежедневным моим гостем, но и по перемещении моем в Полтаву, откуда я вел с ним частую переписку и куда он приезжал ко мне по несколько раз в год. Дружба наша продолжалась до самой его трагической смерти, последовавшей 27 июня 1929 года. В память об нем у меня написана отдельная статья под заглавием «Памяти многострадального человека». При таких обстоятельствах началась моя служба на третьем приходе, в местечке Яблонове.

В состав Яблоновского прихода входили, кроме местечка Яблонова, большая деревня Загребельне и еще несколько меньших хуторов, отстоявших от Яблонова на пять-шесть верст. Само по себе местечко Яблоново было небольшое. Достаточно сказать, что в нем была одна деревянная приходская церковь, да другая, тоже деревянная небольшая церковь, была на кладбище. Устроена она была на личные средства одного из моих предшественников, протоиерея Гавриила Романовского, человека довольно в свое время состоятельного и бездетного. Под алтарем этой церкви он был и погребен; впоследствии же я похоронил рядом с ним и его старушку — матушку Евдокию Амильевну, доживавшую свой век в доме одного крестьянина в деревне Загребельне и в большой нужде. Богослужение в этой кладбищенской церкви совершалось довольно редко: только в день храмового праздника 13 июля, в дни поминовения усопших, в одну из недель Великого Поста да в дни ярмарок, так как кладбище соприкасалось с Ярмарочной площадью. Подавляющее количество прихожан составляли, как и везде в сельских приходах, казаки и крестьяне, главным занятием которых было земледелие; лица других сословий, мещан, дворян и прочих, считались единицами. Среди моих прихожан особенно богатых не было, но состоятельных людей было достаточно; жили они большею частию в деревне Загребельне и хуторах, хотя несколько семейств состоятельных было и в Яблонове. Большая же половина были люди малоземельные и даже безземельные, которые занимались ремеслами: портняжничеством, сапожничеством, плотничеством, службою в соседних экономиях и у евреев, некоторые

занимались извозом, для чего держали лошаденку, иногда и две. Было много и таких, которые ничего не делали, вследствие чего на базаре под лавками всегда можно было встретить немало лиц, стоявших праздно, в ожидании где-нибудь заработать себе копейку. Вообще особенной бедности я не замечал и по своему наблюдению могу засвидетельствовать, что в то время кто хотел работать и знал хоть какое-нибудь ремесло, бедности и нужды не испытывал, напротив, даже благоденствовал. Для примера могу указать своего благочиннического рассыльного Федора, которого отец, рассердившись, выгнал буквально на улицу с женою и целой кучею детей; был он портной, труженик и человек способный на все руки. Через два-три года он уже имел свою собственную хату, корову и другое хозяйство. И наоборот, знал таких, которым родители оставляли полное хозяйство и которые через несколько лет делались нищими, потому что ничего не делали и только пьянствовали.

Вся торговля в Яблонове находилась исключительно в руках евреев, которых было очень много, почему некоторые шутники называли Яблоново Бердичевым в миниатюре. Русских торговцев было человека два-три, не больше. Вообще же лавок было в Яблонове много, и в них можно было достать решительно все нужное без необходимости ехать в город. Кроме того, в году было пять ярмарок и на каждой неделе два базара — по понедельникам и пятницам, на которые съезжалась масса окрестного населения.

Духовные нужды населения обслуживались двумя школами — церковноприходской и двухклассным министерским училищем, но население относилось к ним более чем равнодушно: здания обоих училищ были плохи, средств на их содержание общество не давало. Помню, что на содержание, например, двухклассного министерского училища общество, согласно договора с правительством, обязалось выдавать ежегодно, кажется, 50 или 60 рублей, но и эти жалкие средства заведующий училищем всегда получал с большим замедлением, после многих ссор и неприятностей, а часто и после жалоб земскому начальнику. И в то же время нельзя сказать, чтобы в обществе не было сознания необходимости и пользы образования. Многие из моих

прихожан воспитывали своих детей в г. Лубнах: в уездном училище, в двухклассной церковно-учительской школе, в гимназии, был даже один воспитанник Полтавской Духовной семинарии — сын богатой вдовы-казачки. Однако же, когда в мое время я по предложению инспектора народных училищ Лубенского уезда возбудил вопрос об открытии в Яблонове высшего народного училища при условии отвода обществом нескольких десятин земли и отпуска небольшого денежного пособия из общественных сумм на его устройство, общество это выгодное для них во всех отношениях предложение, открывавшее широкую дорогу для службы детям бедняков и безземельных, отклонило, хотя впоследствии раскаялось. Когда я уже оставил Яблоново и перешел в Полтаву, ко мне заходили уполномоченные Яблоновского общества, приезжавшие хлопотать об устройстве у них высшего народного училища и хотевшие найти в моем лице протекцию к директору народных училищ, но уже было поздно — благоприятный момент был утерян. Отказом Яблоновского общества воспользовалось население небольшого местечка Оржицы, согласившееся дать то, что от них требовалось, и училище было выстроено в Оржице, за 30 верст, куда потом Яблоновские же жители определяли для учения своих детей, неся большие расходы.

Относительно религиозно-нравственного состояния Яблоновских прихожан должен сказать, что в этом отношении они были ни лучше, ни хуже моих бывших прихожан в Варве и в Филипповичах. Что же касается внешнего проявления религиозного чувства, то в этом отношении они были даже выше — так, например, богослужения они посещали всегда весьма охотно и в большом количестве, церковь никогда не бывала пуста; любили они очень всякого рода религиозные процессии, например, для освящения полей, колодцев и прочего, очень было развито совершение над болящими Таинства Елеосвящения, которого в первых двух приходах я почти не совершал, освящение домов и т. п. Но церковная дисциплина, вместе с тем, была у них очень расшатана, и мне первые два-три года пришлось немало употребить усилий, так сказать, повоевать с ними для того, чтобы ее наладить; приходилось даже для этого прибегать к мерам репрессивным.

Особенно это сказывалось в Великий пост при исповеди и причащении, во время крестных ходов, при раздаче освященной вербы и т. п. Не успеешь открыть Царских врат и выйти со Святой чашей для причащения, как вся толпа в несколько сот человек нахлынет к Царским вратам, душа один другого, с целью как можно скорее причаститься. Сколько ни объясняй им, с каким чувством нужно подходить к этому Таинству, сколько ни уговаривай их отступить и не толпиться, что для этого нет никакой необходимости, — ничто не помогает. Тогда я обыкновенно делал так: поставлю чашу на престол и стою минут 10-15, и они стоят. После этого я выхожу и говорю им: «Вот видите, братья, сколько за это время я мог бы вас причастить, а вы мне не даете, вы толпитесь без всякой нужды и легко можете выбить у меня из рук чашу и тем лишить Причастия всех, а меня ввести в тяжкий грех. Пока вы не отступите, я причащать вас не буду, потому что я боюсь». И так приходилось делать несколько раз.

Продолжение следует.

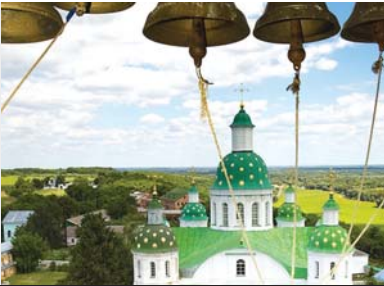
Монастирі Полтавщини приймають паломників

Мгарський монастир

Древня обитель Полтавщини — Спасо-Преображенський Мгарський чоловічий монастир запрошує паломників піднести свої молитви до Господа і Його Пречистої Матері на цьому святому місці, ознайомитися з історією монастиря, дізнатися про життя пов'язаних із ним святих. При обителі діє готель для паломників.

Чекаємо Вас за адресою:

37536 Україна, Полтавська область, Лубенський район, с. Мгар, Спасо-Преображенський монастир. Тел. **(05361) 5-48-06**. Електронна адреса: **www.mgarsky-monastery.org**

Велико-Будищанський монастир

У с. Писаревщина Диканського району відроджується Велико-Будищанський Свято-Троїцький жіночий монастир. Обитель чекає паломників, які хочуть помолитися й потрудитися во славу Божу й задля відбудови православної святині Полтавщини.

Адреса монастиря:

38522 Україна, Полтавська область, Диканський район, с. Писаревщина, вул. Лугова, 6. Додаткову інформацію можна отримати в єпархіальному управлінні за тел. **(0532) 59-59-91**. Тел. монастиря **(05351) 9-45-42**.

До монастиря можна доїхати автобусами «Полтава—с. Писаревщина», що відправляються від автостанції №3 м. Полтави (поряд з ТЦ «Київ») о **5.50, 8.15, 14.05, 17.30**.

Хрестовоздвиженський монастир

Полтавський Хрестовоздвиженський жіночий монастир приймає паломників і людей, які хочуть потрудитися во славу Божу в стінах древньої обителі.

Настоятелька монастиря — ігуменя Сергія (Алексєєнко).

Престольне свято: 27 вересня.

Адреса монастиря:

вул. Свердлова, 2-г, м. Полтава, 36017, Україна. Тел. **(0532) 56-14-68**.

Молебні біля святих джерел на честь Горбанівської ікони Божої Матері

На честь святині землі Полтавської — чудотворного Горбанівського образу Божої Матері — з давніх-давен вшановуються православним народом святі джерела, розташовані в передмісті Полтави. Люди ходять до цих джерел не тільки набрати цілющої води, але й віддати молитовну шану Пресвятій Богородиці. На знак подяки благодійниками відновлено благоустрій навколо святих джерел.

З благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, біля джерел щотижня звершуватимуться молебні.

Біля святого джерела на честь Горбанівської ікони Божої Матері (поруч із Баронівськими ставками) молебен звершуватиметься **щочетверга о 12-й годині** причтом Полтавського Хрестовоздвиженського жіночого монастиря.

Біля святого джерела у селі Горбанівка (територія релігійної громади Різдва Богородиці Української Православної Церкви) молебен звершуватиметься **щосуботи об 11-й годині** причтом Вознесенського храму Полтави.

Духовно-просвітницькі курси в Полтаві

З благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, обласне відділення Всеукраїнського православного педагогічного товариства проводить духовно-просвітницькі курси для педагогів, вихователів, керівників навчальних закладів та всіх, хто прагне долучити підростаюче покоління до вічних цінностей християнства. На курсах вивчаються Священне Писання, церковна історія, християнська культура, основи літургії.

Заняття відбуваються **щосереди о 18.00** в старому корпусі Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка (м. Полтава, вул. Остроградського, 2).

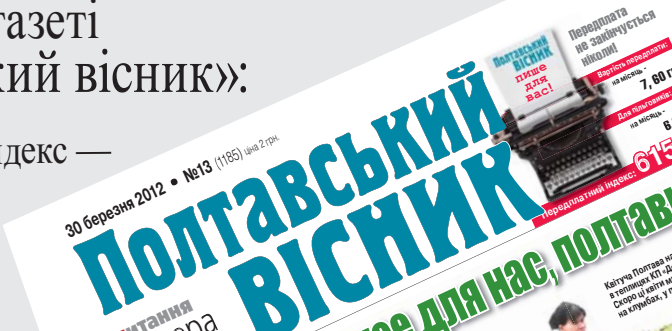

Читайте щоп'ятниці «Православний вісник» — додаток до «Відомостей Полтавської єпархії»

Виходить у газеті «Полтавський вісник»:

передплатний індекс —

61582

ВІДОМОСТІ ПОЛТАВСЬКОЇ ЄПАРХІЇ

Щомісячний часопис.

Засновник: Управління Полтавської єпархії Української Православної Церкви.

Свідоцтво про державну реєстрацію: КВ №11359—232ПР від 20.06.2006р.

Передплатний індекс: 01125.

Адреса редакції: вул. Героїв Сталінграда, 1-6, м. Полтава, 36040, Україна.

Телефон/факс: +380 (532) 55-22-28.

Електронна пошта: pravpoltava@ukr.net

Головний редактор:

митрополит Полтавський і Миргородський Филип.

Заступник головного редактора:

Людмила Самойлова.

Фото: протоієрей Миколай Довганич, диякон Георгій Лінд.

Листування з читачами ведеться тільки на сторінках газети.

Автори несуть відповідальність за точність наведених даних.

Тираж номера: 6000 прим. Замовлення №1453311.

Газету надруковано: ТОВ «Видавничий дім «Кераміст», 69057, м. Запоріжжя, вул. Седова, 16. Тел. (061) 228-10-30.